

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Institutionen för svenska, flerspråkighet och språkteknologi

Snö, blod och körsbärsblommor

Lexikografisk behandling och språkbrukares beskrivning av
färger i svenska språket

Susanna Andersson

Språkvetenskapligt självständigt arbete, SV2241, 15 hp

Ämne: Svenska språket

Termin: Höstterminen 2022

Handledare: Emma Sköldberg

Sammandrag

I denna masteruppsats undersöks hur färger kan förklaras med ord. Med utgångspunkt i teoretisk lexikografi analyseras definitioner av elva färgbeteckningar – SVART, VIT, RÖD, GUL, GRÖN, BLÅ, BRUN, ORANGE, ROSA, LILA och GRÅ – i Svensk ordbok utgiven av Svenska Akademien (SO 2021). En enkätundersökning bland ordbokens målgrupper (N=523) belyser ordbokens språkliga och kulturella förankring i valet av referensobjekt, färgens lexikala prototyp.

Beskrivningar av de elva färgbeteckningarna i SO (2021) inleds vanligtvis med relativsatsen ”som har färg som ...”. Satsen följs av en eller flera av tre definitionstyper: (1) definition genom referens till prototypiskt objekt, (2) definition genom relation till andra färger, samt (3) definition genom fysiska egenskaper.

Nio av de elva färgbeteckningarna definieras genom referens till objekt. I jämförelsen mellan dessa och de alternativ som respondentgrupperna identifierar som mest typiska för respektive färgbeteckning i enkäten, råder högst samstämmighet mellan SO (2021) och de respondenter som har svenska som förstaspråk och som har bott största delen av sitt liv i Sverige (n=436) eller i Finland (n=54). En majoritet i samtliga respondentgrupper stödjer ordbokens val av referensobjekt för BLÅ, VIT och ORANGE, och avvisar ordbokens val av referensobjekt för GUL, BRUN och SVART. Respondentgrupperna är mest oense om bästa exempel på ROSA, som SO (2021) inte definierar genom referensobjekt. Oenigheten om ROSA ses även inom gruppen respondenter med svenska som förstaspråk som bott största delen av sina liv i Sverige; en grupp som i övrigt uppvisar få ålders- och könsbaserade skillnader i val av referensobjekt.

Sammantaget visar analysen att valen av referensobjekt i SO (2021) i huvudsak är språkligt och kulturellt förankrade såväl hos ordbokens målgrupper, som universellt i tidigare internationell forskning. Samtidigt identifierar uppsatsen en rad inkonsekvenser i definitionsmetoder och definitionsvokabulär, och kan därigenom bidra till kommande uppdateringar av ordboken.

Nyckelord: *lexikografi, prototyp teori, semantisk kategorisering, lexikala prototyper, Svensk ordbok, grundläggande färgtermer, färger*

English title: *Snow, Blood, and Cherry blossoms: Lexicographical Treatment and Language Users' Descriptions of Colour Words in the Swedish Language*

Abstract

This Master's thesis examines how colours can be explained with words. Based on theoretical lexicography, definitions of the Swedish equivalents to Berlin and Kay's (1969) eleven basic colour terms are analysed in the dictionary *Svensk ordbok* (SO 2021). A survey conducted among the dictionary's target groups (N=523) clarifies the dictionary's linguistic and cultural anchoring regarding the choice of each colour's reference object.

The descriptions of the eleven colours in SO (2021) usually begin with the clause "that has the colour of ...". This clause is then followed by one or more of three types of definitions: (1) definition by reference to a prototypical object, (2) definition by relation to other colours, and (3) definition by physical properties.

Nine reference objects are used in SO (2021) to define the colours. These are compared to the objects that the respondents identified as the most typical among those listed in the survey. The highest degree of consensus appears between SO (2021) and respondents who have Swedish as their first language and have lived most of their life in Sweden (n=436) or Finland (n=54). A majority of the respondents supports the reference objects in SO (2021) for BLUE, WHITE and ORANGE, but rejects the dictionary's choice of reference objects for YELLOW, BROWN and BLACK. The greatest disagreements between the groups of respondents concern PINK, which SO (2021) does not define by using an object. Disagreement over the choice of reference object for PINK is also seen within the group Swedish/Sweden, where few age- or gender-based differences are otherwise found.

The results suggest that the use of reference objects in SO (2021) in general are linguistically and culturally ingrained in the target groups of the dictionary, and partially in line with previous international research. However, this thesis also exposes several inconsistencies in how colours are defined and described in SO (2021) and could contribute to more consistent definitions in future updates of the dictionary.

Keywords: *lexicography, prototype theory, semantic categorization, lexical prototypes, Svensk ordbok, basic colour terms, colours*

Tack

Från idé till slutversion tog den här uppsatsen ett år genomföra. Mitt varmaste tack till Emma Sköldberg som hela tiden handledde med skarpsinne, lugn och lagom strama tyglar. Under höstens seminarier fick jag dessutom kritik och uppmuntran från Susanna Karlsson, Nils Johannesson och Stina Lindgren. Stort tack till er alla tre, och ett extra till Nils för stringent och generös opponering. Jag är så tacksam över att jag fick sällskap till slut(et).

I denna uppsats redovisas enbart det svenskrelaterade resultatet av enkäten Färger i nordiska språk. Jag vill ändå passa på att tacka er som möjliggjorde en nordisk enkät: Janne, Gunnar och Anne Marie som översatte, liksom Stiftelsen S.B.F. Janssons minnesfond och Fondet for Dansk-Svensk Samarbejde som bidrog ekonomiskt.

Tack också till alla som oavsett språk engagerade sig och bidrog med sina tankar om färg genom att svara på enkäten, och som delade enkäten vidare. Bland de senare vill jag särskilt uppmärksamma Institutet för de inhemska språken (Finland), Språkrådet (Sverige), Språkrådet (Norge) och Föreningen Norden (Island), samt Anna Werner, som kreativt, målmedvetet, engagerat och uthålligt värvade respondenter medan jag slog i ordböcker i Reykjavik.

Innehållsförteckning

1.	Inledning	1
1.1	Syfte och forskningsfrågor	2
1.2	Uppsatsens disposition	3
2.	Teoretiska perspektiv och tidigare forskning	4
2.1	Lexikografi	4
2.2	Semantiska kategorier och prototyp teori	7
2.3	Färg och färgbeteckningar	9
2.4	Färg i ordböcker	13
3.	Material och metoder	18
3.1	SO (2021)	18
3.1.1	Uppslagsord	19
3.2	Enkätundersökning	19
3.2.1	Enkätens konstruktion	20
3.2.2	Enkätvarshandling: bearbetning och analys	22
3.2.3	Statistisk relevans	23
3.2.4	Etik och transparens	23
4.	Resultat	25
4.1	Definitions metoder i Svensk ordbok	25
4.1.1	Definition genom referens till objekt	26
4.1.2	Definition genom relation till andra färger	26
4.1.3	Definition genom fysiska egenskaper	27
4.1.4	Sammanfattning av definitions metoder	28
4.2	Referens till objekt i relation till språkbrukarnas uppfattning	28
4.2.1	Svart	29
4.2.2	Vit	30
4.2.3	Röd	31
4.2.4	Gul	32
4.2.5	Grön	33
4.2.6	Blå	34
4.2.7	Brun	35
4.2.8	Orange	36
4.2.9	Rosa	37
4.2.10	Lila	38
4.2.11	Grå	39
5.	Diskussion	41
5.1	Referens till objekt	41
5.2	Relation till andra färger	43
5.3	Fysiska egenskaper	48
5.4	Referens till objekt och språkbrukarnas bästa exempel	49
6.	Slutsatser och framtida forskning	54
	Referenser	55
	Bilagor	i
	Bilaga 1 Enkätresultat	i

1. Inledning

Varje år lanserar färgtillverkare, inredningsföretag och formgivare Årets färg. Bland kulörerna som korades till Årets färg 2022 sågs *Very Peri* som ”kombinerar pålitligheten och beständigheten i blå med kraften och spänningen i röd” (Pantone), *Bright Skies* som beskrivs som ”lätt och luftig [...] livfull, optimistisk och bra för själen” (Nordsjö) och *Breezeway* som ”frammanar svala och fridfulla känslor, och samtidigt representerar en önskan att utvecklas och utforska nyfunna passioner” (BEHR). Årets färg 2022 blev också *Evergreen Fog* från Sherwin-Williams, *October Mist* från Benjamin Moore, *Gentle Olive* från Minwax, *Satin Rollin Surf* från Krylon och *Laurel Leaf* från Better Homes & Gardens.

Med andra ord: Årets färg 2022 var blå. Eller grön.

Blå och grön är ord för sinnesförmimmelser. Synen är det enda sinne som uppfattar färger eller snarare olika våglängdsintervall för reflekterat ljus i det synliga spektrumet. Sinnesförmimmelsen påverkas av objektens beskaffenhet och ljuset i rummet, liksom av betraktarens förmåga att uppfatta färger. Det innebär att människor förstår och tolkar färg olika.

Forskning om färg har företrädesvis fokuserat på färg som sinnesintryck och som material. När vi ser en av Årets färger 2022 framför oss kategoriserar vi den som blå eller grön, både och, eller varken eller. Det gör vi eftersom vi uppfattar och organiserar vår omvärld i kategorier. Kategorier benämner vi med ett övergripande ord som beskriver allt och alla som omfattas: MAT, MÖBLER, MUSIK, SLÄKTINGAR, HUVUDSTÄDER, STREAMINGTJÄNSTER. Vi sorterar och rangordnar medlemmarna i en kategori mentalt utifrån hur väl de motsvarar kategorins karaktäristiska drag. *Pasta* är mer MAT än *salta pinnar*, *kontrakt* är mer VÄRDEHANDLING än *poesi* – ”mer” i betydelsen ”mer representativ”, inte ”bättre”. En medlem kan ingå i flera kategorier och inom dessa betraktas som mer eller mindre typisk. *Salta pinnar* är mer TILLTUGG än *pasta*. *Poesi* är mer LITTERATUR än *kontrakt*. Kategorisering och rangordning präglas av språk och kultur, men också av kunskap och erfarenheter på individnivå.

Hur vi kategoriserar och rangordnar kulörtoner råder det ofta en kulturell konsensus om. Men även om Årets färger 2022 har många kvaliteter skulle få sannolikt rangordna någon av dem som fokalfärger – det vill säga som den mest representativa, mest typiska nyansen – för kategorierna BLÅ eller GRÖN. Årets färger 2022 är alltså perifera medlemmar i dessa två kategorier.

Den här uppsatsen handlar emellertid inte om färg som sinnesintryck eller material, utan om hur färg som sinnesintryck beskrivs och förklaras med ord.

När vi bara hör namnen på Årets färger 2022 kan vi ha svårt att föreställa oss hur kulörtonerna ser ut: Hur ser *Very Peri* ut? Mellan 425–440 nanometer men uttunnad, är ett svar som utgår från färgens fysiska egenskaper. Lite lättare att föreställa sig färgen blir det om den beskrivs i relation till andra färger: lavendelblå med violetteröd underton. Om vi dessutom har en gemensam referensram kan färgen förklaras genom att vi hänvisar till specifika objekt; objekt som vi kategoriserat och rangordnat efter representativitet motsvarande processen för färg som sinnesintryck utifrån individuella, språkliga och kulturella föreställningar. *Very Peri* skulle kunna beskrivas som färgen på vintergrönans blommor, eller som färgen på Monicas ytterdörr i tv-serien *Vänner*. Vilket av referensobjekten som fungerar bäst beror på kontexten: för vem förklarar vi vår sinnesförmåelse och vilka referenser har vi gemensamt? I ordböcker för världens språk beskriver lexikografer beteckningar på färgkategorier som BLÅ och GRÖN med liknande metoder: Vilka fysiska egenskaper har färgen? Hur förhåller färgen sig till andra färger? Vilka exempel på färgen ser vi i vår omgivning och vilket objekt är det mest typiska?

I den här uppsatsen undersöker jag hur färger, som ett språkligt och kulturellt fenomen i en svensk kontext, beskrivs i Svensk ordbok utgiven av Svenska Akademien (Svensk ordbok, SO 2021) och hur representativa ordbokens val av referensobjekt är för målgruppens uppfattning om bästa exempel på färgen. Det senare studeras genom en enkätundersökning (N= 523).

1.1 Syfte och forskningsfrågor

Syftet med denna uppsats är att undersöka strukturer och giltighet i den lexikografiska behandlingen av färgbeteckningar i den andra utgåvan av Svensk ordbok (SO 2021). Det gäller såväl val av definitionsmetoder och definitionsvokabulär, som hur väl ordbokens val av prototypiska referensobjekt i förekommande fall kan sägas vara

språkligt och kulturellt förankrade hos ordbokens målgrupper. Syftet uppnås genom att följande frågor besvaras:

- Vilka definitionsmetoder används för att beskriva färgerna SVART, VIT, RÖD, GUL, GRÖN, BLÅ, BRUN, ORANGE, ROSA, LILA och GRÅ i SO (2021)?
- Vilka likheter och skillnader ses i val av definitionsmetoder och definitionsvokabulär mellan beskrivningarna i SO (2021)?
- Vilken samstämmighet råder i förekommande fall mellan SO (2021) och ordbokens målgrupper om det mest representativa referensobjektet för respektive färg?

1.2 Uppsatsens disposition

Uppsatsen är disponerad enligt följande: Efter detta inledande kapitel redovisas i kapitel 2 teoretiska perspektiv på lexikografi och kognitiv lingvistik, liksom tidigare studier av färgbeteckningar i ordböcker. I kapitel 3 presenteras materialet – den andra upplagan av SO (2021) samt den genomförda enkätundersökningen – som utgör grund för analysen, liksom de metoder som tillämpas. I kapitel 4 redogörs för resultatet av dessa analyser i två avsnitt; det första avsnittet avhandlar mikrostrukturen och ordboksvokabulären i en jämförelse mellan artiklarna, medan det andra avsnittet jämför ordbokens definition av färgerna genom referens till objekt med språkbrukarnas uppfattning av bästa exemplet på färgen så som den framkommer i enkätundersökningen. I kapitel 5 sammanfattas och diskuteras resultatet, liksom studiens begränsningar och svagheter. Avslutningsvis redovisas i kapitel 6 slutsatser och förslag till fortsatta studier.

Genomgående i denna uppsats används ordet *färg* för att beteckna det i vardagligt språkbruk mindre frekvent förekommande ordet *kulör* (Fridell Anter 2011). Färg här avser alltså synintryck, inte ett material. Övriga begrepp och termer som används introduceras och förklaras kontinuerligt.

Typografiskt markeras namn på semantiska kategorier som uppslagsord med KAPITÄLER, medan *kursivt* används för medlemmar i dessa kategorier (se kapitel 2 och avsnitt 2.2 för förklaring av begreppen kategorier och medlemmar). Kursivt används även för att introducera centrala begrepp och termer. Understruken text används för att peka på detaljer i ordboksutdragen.

2. Teoretiska perspektiv och tidigare forskning

Färg har, som sinnesintryck och som ord, intresserat forskare inom en rad olika discipliner. Denna uppsats handlar om lexikografisk behandling av färgbeteckningar i SO (2021), och finner sin teoretiska grund inom lexikografin. Lexikografi handlar både om att utarbeta ordböcker, praktisk lexikografi, och om att undersöka och utveckla teorier om det lexikografiska arbetet, teoretisk lexikografi eller meta-lexikografi (Svensén 2004:3). I detta kapitels inledande avsnitt beskrivs båda inriktningarna, med fokus på utvecklingen inom svensk lexikografi.

Central för uppsatsen är frågan hur ordboken och språkbrukare refererar till objekt för att beskriva färger, en definitionsmetod som utgår från teorier om semantiska kategorier och prototyper inom kognitiv lingvistik, ett språkvetenskapligt fält med rötter inom lingvistik, psykologi och antropologi. I avsnitt 2.2 redogörs för studier som haft avgörande inflytande för forskningsområdet liksom för resonemangen i denna uppsats.

Förutsättningen för att ett ord överhuvudtaget ska beskrivas i en ordbok är att ordet finns i språket. I avsnitt 2.3 beskrivs teorier om hur beteckningar för färger och kulörtoner införlivas i språk, och forskning om hur dessa beteckningar, deras betydelseomfång och prototypiska representation i form av kulörtoner, kan variera över tid och mellan språk och kulturer.

Avslutningsvis redovisas, i avsnitt 2.4, studier som handlar om hur ordböcker och språkbrukare använder lexikala prototyper för att beskriva färgbeteckningar. Det är också dessa studier som i huvudsak tjänar som inspiration till, och som jämförelsematerial för, denna uppsats.

2.1 Lexikografi

I detta avsnitt beskrivs kort lexikografi som vetenskapligt fält samt studier inom området relevanta för uppsatsen. Avsnittet inleds med en beskrivning av de termer som används i uppsatsens resultat- och diskussionskapitel.

I denna uppsats används *uppslagsord* i stället för den lexikografiska termen *definiendum*, det som ska förklaras, och *beskrivning* eller *definition* i stället för *definiens*, förklaringen (Bergenholtz et al. 1997:91–92). I beskrivningen ges språklig

information om grammatik, ordförbindelser och konstruktioner eller encyklopedisk information som hämtas utanför språket.

Uppslagsordets betydelser kan beskrivas med *analytisk definition* där uppslagsordet förklaras genom dess delar med särskiljande och logiskt sanna uppgifter (Bergenholtz et al. 1997:67); *syntetisk definition*, där uppslagsordet förklaras som en del av en helhet med encyklopedisk kunskap i relation till andra begrepp (Bergenholtz et al. 1997:248), liksom *ostensiv definition*, genom utpekande exempel (Bergenholtz et al. 1997:210). I det följande används ostensiv om bilder och illustrationer.

Uppslagsordet och definitionen utgör tillsammans centrala delar av en (*ordboks*)*artikel*. En artikel kan även innehålla språklig information, exempelvis om böjningsform och uttal, liksom polysemi och exempel på kollokationer och idiom och uppgifter om färgens symboliska mening. Det avgränsade ordförråd som används i beskrivningarna av uppslagsorden benämns *definitions*vokabulär.

Ordböcker har en *makrostruktur* som avgör i vilken ordning artiklarna ordnas i ordboken, och en *mikrostruktur* som avgör i vilken ordning informationen ordnas i artiklarna. Ordböckernas makrostrukturer är antingen semasiologiskt ordnade efter uppslagsordets egenskaper, till exempel efter stavning eller antal bokstäver, eller onomasiologiskt ordnade, hierarkiskt efter betydelseområde eller begreppsält.

Avslutningsvis när det gäller begreppen: ett ord kan antingen definieras explicit i betydelsebeskrivningen, eller implicit i *betydelse*relationer. I denna uppsats är två av dessa relevanta – *synonymer* (SYN) och *jämförelser* (JFR):

Ord kan ha olika relationer till varandra, och i ordbokssammanhang talar man bl.a. om *synonymer*, dvs. ord som betyder – mer eller mindre – detsamma [...] När det handlar om en lägre grad av synonymi används oftast förkortningen JFR (”jämför”). [...] Också andra typer av betydelserelationer markeras med förkortningen JFR. Detta gäller bl.a. för förhållandet mellan substantiven *far* och *mor*: ”**far** [...] SYN. **pappa** JFR **mor**” och ”**mor** [...] SYN. **mamma** JFR **far**”.

(Göteborgs universitet)

Den första enspråkig ordboken på svenska, A. F. Dalin’s Ordbok öfver svenska språket, utkommer i tryckt form 1850–55 och 1874 publiceras den första utgåvan av

Svenska Akademiens Ordlista (SAOL). Urvalet av uppslagsord baseras vid tiden på introspektion och insamlade belägg i form av excerptsamlingar. Sedan 1970-talet baseras det lexikografiska arbetet i Sverige i allt större utsträckning på digitaliserade korpusar och hämtar inspiration från lingvistikens olika grenar.

Inom teoretisk (meta)lexikografi ses också under de senaste decennierna ett ökat intresse i Sverige och internationellt för den kognitiva lingvistik och prototyp teorin (Atkins & Rundell 2008:4). Exempelvis diskuterar Nikula (2010), med exempel hämtade från den första upplagan av Svensk ordbok (SO1 2009), hur en kombination av de skarpa avgränsningarna i strukturalistisk-funktionell betydelse teori och de oskarpa avgränsningarna i den kognitiva lingvistikens prototyp teori kan bidra till mer effektiva betydelsebeskrivningar:

När ordet *grön* yttras frammanas en *föreställning* hos höraren om ett prototypiskt grönt, kanske till exempel grönheten hos friskt gräs. Denna föreställning utgör en möjlig, lexikaliserad tolkning av betydelsesärdragen hos ordet *grön*. De *semantiska* särdragens funktion består sålunda i att bilda en länk till vissa föreställningar och därigenom lexikaliserar dessa. (Nikula 2010:389)

Även Hovmark (2012) resonerar om hur prototyp teorin tillsammans med korpuslingvistik kan användas för att utveckla det lexikografiska arbetet. Med exempel från bland annat Den Danske Ordbog (DDO) drar Hovmark slutsatsen att de prototyp teoretiska principerna kan bidra till en ökad systematik såväl i databehandling som i utvecklandet av betydelsebeskrivningar och betydelseindelningar (2012:75). Hovmark menar också att tillämpningen av prototyp teorin är en väg för lexikografen att gå mot en större vetenskaplig höjd, bort från en "teoriløs, praktisk andenrangsdisciplin" (2012:75).

Betydelsebeskrivningar står också i fokus i Nilssons (2016) analys av prototyp teoretiska inslag i SAOB:s artiklar. Studien utgår bland annat från Hovmark (2012) och diskuterar främst avgränsningar och struktur vid polysemi. Nilsson (2016) illustrerar hur definitionsmetoderna i SAOB, bland annat i beskrivningen av objektens prototypiska användning, "tangerar prototyp teorins ideal" (2016:72). Nilsson drar, liksom Hovmark, slutsatsen att en implementering av prototyp teorin i det

lexikografiska arbetet skulle positionera lexikografen närmare såväl vetenskapen som ordboksläsarna (2016:72).

Vidare har Ostermann (2015) i sin monografi undersökt hur kognitiv semantik kan tillämpas inom lexikografen för att bättre möta ordboksanvändarnas behov. Studien utgår från ett antal brittiska ordböcker inom vilka definitioner, språkprov och artiklarnas mikrostruktur analyseras. Ostermann lanserar också begreppet *kognitiv lexikografi*.

2.2 Semantiska kategorier och prototypeteorin

I detta avsnitt ges en övergripande beskrivning av lingvistisk kategorisering, särskilt prototypeteorin.

Kognitiv semantik är en gren inom lingvistik som strävar efter att beskriva språk i enlighet med hur människan uppfattar och föreställer sig världen. Inom den kognitiva semantiken skapar kroppen, den kroppsliga förankringen, och i synnerhet kroppen i interaktion med omgivningen, oavbrutet betydelse och kunskap (Evans et al. 2007:7). Centralt är hur förståelse skapas genom strukturer som föreställningsscheman och kategoriseringar.

Inom den klassiska kategoriseringsteorin, som bygger på en aristotelisk logik, definieras medlemskapet i respektive kategori av en uppsättning ”nödvändiga och tillräckliga” omständigheter eller egenskaper. Kategoriseringen görs binärt: antingen uppfyller ett objekt kriterierna för att ingå i en kategori eller inte. De uppställda kriterierna, liksom samtliga medlemmar i kategorin, har samma status, och kategorins gränser är tydliga och fasta.

Även inom prototypeteorin är utgångspunkten att objekt med gemensamma drag organiseras i kategorier. Men dessa drag, omständigheter eller egenskaper, som krävs för medlemskap i kategorin rangordnar vi. Den medlem som uppvisar flest av de mest relevanta egenskaperna betraktar vi som prototypisk för kategorin. Prototypen fungerar som en kognitiv referenspunkt, en urbild, i förhållande till andra medlemmar och andra kategorier (Lakoff 2007). Utöver att prototypen uppvisar typiska drag relevanta för kategorin ligger ingen värdering i utpekandet. En prototypisk medlem är inte ”bättre” än en perifer, utan bär fler centrala egenskaper (ex. *pasta* är mer MAT än *salta pinnar*). De villkor och egenskaper som krävs för medlemskap i en kategori är flexibla och förändras när omvärlden förändras. Det innebär att rangordning och

prototyper skiftar, att gränserna för kategorierna ofta är diffusa och att ett objekt kan vara medlem i flera kategorier.

Med sin för forskningsområdet centrala studie visar Rosch (1975a) hur ett ord på grundnivå, en semantisk kategori, väcker en föreställning om en prototypisk medlem. Rosch undersöker hur tio semantiska kategorier, däribland MÖBEL, FÅGEL, FORTSKAFFNINGSMEDEL och VAPEN, representeras kognitivt hos 209 psykologistudenter i Kalifornien (Rosch 1975a:198, Experiment 1).

I kategorin FÅGEL, som i SO (2021) beskrivs som ”typ av bevingat, fjäderbeklätt ryggradsdjur som lägger ägg och vanligen kan flyga”, framträder hos Rosch (1975a:232) *vandringstrasten* som prototypisk medlem hos deltagarna. Vandringstrasten skapar som en av Nordamerikas vanligaste fåglar (*American Robin*) en kollektiv kulturell referensram och utgör därmed också en referenspunkt som i Nordamerika, men mindre framgångsrikt i Sverige¹, kan användas i jämförelse med andra fåglar. Minst representativa för kategorin FÅGEL i Rosch (1975a:232) är *kalkon*, *struts*, *mes*, *pingvin* och *fladdermus*. Fladdermusen artbestäms som gnagare men uppvisar flera av de karaktärsdrag som är typiska för FÅGEL och kan därför kognitivt kategoriseras både som FÅGEL och GNAGARE.

De kaliforniska psykologistudenter som deltog i Roschs experiment utgör inte ett representativt urval av den nordamerikanska befolkningen. I studier som upprepar Roschs experiment där deltagarna rangordnar medlemmar i semantiska kategorier ses delvis andra resultat i referensomfång och rangordning (exempelvis Shaver et al. 1992), vilket kan förklaras av språkliga skillnader, kulturella förhållanden och informanternas bakgrund. Grundordens semantiska omfång varierar i olika språk, likaså vilka kulturella kriterier som ställs på kategorimedlemskap. Därutöver har variationer i referenspunkter konstaterats mellan individer i olika demografiska grupper. I linje med resultaten i Rosch (1975a:225) ses genomgående att deltagarna inom respektive studie snabbt och samstämmigt föreslår mer representativa medlemmar i kategorin, medan de medlemmar som deltagarna tar längre tid på sig att nämna, och som de är mindre eniga om, är perifera i kategorin.

¹ I Sverige har endast två observationer av vandringstrasten rapporterats (birdlife.se)

I studier av kognitiv kategorisering av färger som sinnesförmimmelser undersöker Rosch Heider och Olivier (1972) och Rosch (1975b) kopplingen mellan färgbeteckningar och prototypiska kulörtoner i experiment om priming, inlärning och korttidsminne. Att även abstrakta fenomen som känslor och upplevelser kan kategoriseras visar exempelvis Coleman och Kay (1981) som undersöker vilka kriterier som ställs för kategorin LÖGN (eng. LIE) där kriterier och medlemmar som *vilseledande* och *osanningar* rangordnas, respektive Bloomquist (2010) som behandlar den semantiska kategorin OGÄRNINGAR (eng. MISDEEDS).

I en svensk kontext har de semantiska kategoriernas inre strukturer berörts av exempelvis Bergström (2010) som analyserar associationer till temperaturadjektiv, Agebjörn (2014) som jämför den prototypiska MANNEN med den prototypiska KVINNAN, samt Boström (2018) som studerar hur ROMANTISK KÄRLEK metaforiceras.

2.3 Färg och färgbeteckningar

Färger kan delas in två typer: *akromatiska* (SVART och VIT) och *kromatiska*. Kromatiska färger (inklusive GRÅ) iakttas i skiftande *kulörtoner*, som i denna uppsats används som ett samlingsbegrepp för egenskaper – som kulör, nyans, ljusstyrka och mättnad – hos enskilda exemplar av färgen. Det namn som färgen har är en *färgbeteckning* eller *färgterm*.

En övergripande färgbeteckning betecknar en semantisk *färgkategori*. Färgkategorin samlar ett antal medlemmar, *kulörtoner*, som är mer eller mindre representativa för kategorin. Liksom för andra semantiska kategorier är gränserna mellan olika färgkategorier diffusa.

Inom färgkategorin urskiljs av språkanvändarna en *fokalfärg*. Fokalfärg är färgkategorins prototypiska medlem, den kulörton som vi identifierar som ”den här röda färgen [*kulörton/fokalfärg*] är det bästa exemplet på färgen RÖD [kategori]”. Fokalfärgen kan sägas vara den prototypiska, det vill säga den mest representativa, kulörtonen för färgkategorin (studerat av bland andra Rosch 1975b).

I den här uppsatsen förekommer också begreppet *grundläggande färgtermer* (eng. *basic colour terms*) som motsvarar engelska BLACK, WHITE, RED, YELLOW, GREEN, BLUE, BROWN, ORANGE, PINK, PURPLE och GRAY. Begreppet är hämtat från Berlin och Kay (1969) och beskrivs senare i detta avsnitt. Grundläggande färgtermer ska inte

blandas ihop med färggruppen *grundfärger*, som för tydlighetens skull här kallas *primärfärger*, ett samlingsbegrepp för fyra färger: blå, grön, gul och röd.

I princip har alla mänskliga språk ett *färglexikon*, ord för kategorier med kulörtoner, som på individnivå kallas *färgidiolekt*. Under 1950-talet prövades Sapir–Whorf hypotesen om lingvistisk relativism² av Lenneberg och Roberts (1956) som utformade en metod för att fastställa färglexikon, färgkategoriernas omfång och fokalfärg med hjälp av ett antal färgpaletter baserade på Munsellsystemet. Munsellsystemet graderar kulör, ljushet och mättnad. Färgpaletterna³, liksom en svagare tolkning av lingvistisk relativism, används fortfarande som utgångspunkt i tvärdisciplinära studier om färg.

En universalistisk syn på färglexikon, med en utveckling av Lenneberg och Roberts metod med Munsellsystemet, presenterades senare av Berlin och Kay (1969). I en kartläggning av färglexikon i tjugo världsspråk använder Berlin och Kay informanter i San Francisco-området med språken som modersmål. Den egna studien publiceras i monografin *Basic Color Terms: Their Universality and Evolution* (Berlin & Kay 1969) tillsammans med författarnas slutsatser om ytterligare 78 språks färglexikon utifrån beskrivningar i ordböcker och tidigare studier. Författarna introducerar också begreppet *grundläggande färgtermer* (eng. *basic colour terms*) som omfattar elva färger, vilka utgör grunden för denna uppsats lexikografiska undersökning.

Ett språks färglexikon, menar Berlin och Kay, utgörs av en uppsättning grundläggande färgtermer som motsvaras av färgkategorier. Bedömningen vilka kulörfärger som ingår i respektive färgkategori varierar mellan individer och över tid, och samma individ kan ange olika svar vid olika mätpunkter. Berlin och Kay beskriver hur språkets färglexikon utvecklas i faser, där kulörtoner organiseras och omorganiseras vartefter nya ord tillkommer, och presenterar en modell för i vilken ordning grundläggande färgtermer universellt införlivas och realiserar i språk (Berlin & Kay 1969:17 ff): I språk med tre grundläggande färgtermer motsvarar dessa BLACK, WHITE och RED. Den fjärde färgtermen som introduceras är antingen YELLOW eller GREEN, och den kvarvarande av dessa två kan bli den femte. Först när ett språk har

² Det vill säga att språkets struktur avgör språkbrukarens världsuppfattning och kognition.

³ Se exempel på <https://munsell.com/about-munsell-color/how-color-notation-works/> Munsell Color

sex färgtermer täcker ett av dem BLUE. Därefter står BRUN på tur som sjunde term innan ORANGE, PINK, PURPLE och GRAY introduceras.

För att ett färgord ska identifieras som en grundläggande färgterm krävs, menar Berlin och Kay (1969), bland annat att ordet ska vara ett icke-sammansatt ord som inte refererar till en annan färgterm, men inte heller omfattas av en annan färgterm. Därtill måste färgtermen användas inom alla samhällsdomäner och förekomma i vardagligt allmänt språkbruk. Berlin och Kays modell för hur grundläggande färgtermer införlivas och realiserar (1969:17 ff) har, liksom Lenneberg och Roberts experimentdesign, fungerat som utgångspunkt och inspiration för senare studier om färg inom olika discipliner.

Berlin och Kays hypotes och metod har mött kritik. Det begränsade urvalet av språk kan inte, menar kritikerna, ses som representativt för alla språk. Likaså ifrågasätts informanternas representativitet, med ibland enbart en informant per språk, som dessutom är tvåspråkiga och bosatta i USA. Att utgå från konstruerade färger ger också en nackdel för de deltagare som huvudsakligen upplevt naturliga färger. Dessutom, påpekar kritikerna, är kriterierna för att ett ord ska identifieras som en grundläggande färgterm inte särskilt tillämpbara i andra språk och kulturer. Wierzbicka (1990; 2008) föreslår exempelvis ett metaspråk som utgår från naturliga fenomen, liksom en modifiering av faserna i modellen, som ett alternativ till de engelska färgorden i Berlin och Kay. Som ett svar på kritiken publiceras World Color Survey (Kay et al. 2009) fyra decennier senare. Återigen används Munsellsystemets färgprover, men nu genomförs fältundersökningar på plats och studien omfattar 110 språk med totalt drygt 2 600 informanter, i genomsnitt 24 informanter per språk.

Att det i ett språk förekommer andra eller inga färgbeteckningar motsvarande de som används i engelska språket innebär inte att språkbrukarna saknar möjlighet att uppfatta eller omtala kulörtonen. Tillvaron är inte svart eller vit, ljus eller mörk för de vars språk bara har två grundläggande färgtermer. I dessa språk används andra beteckningar för dessa ”saknade” semantiska kategorier, och kategorierna kan också omfatta andra medlemmar. Förmågan att identifiera och benämna färg har tidigare ansetts vara i stort den samma i vitt skilda språk och kulturer oavsett färglexikonets omfång (Rosch Heider & Olivier 1972), men denna uppfattning motsägs i senare

studier. Exempelvis visar Roberson et al. (2000) att förfogande över språkliga kategorier underlättar igenkänning och påverkar perceptuella bedömningar.

Kognitivt bestäms och benämns färgkategorier, liksom hur kulörtonerna organiseras och tolkas, alltså på olika sätt inom olika språk och kulturer. Kategorin RÖD kan exempelvis omfatta blekt gulröda, klarröda, mörkt rödblå och brunröda kulörtoner, eller ett begränsat urval av dessa. Att en grundläggande färgterm – liksom den semantiska kategorin som den representerar – inte heller är statisk, visar exempelvis Swearingen (2014), som beskriver hur den portugisiska motsvarigheten till den grundläggande färgtermen RED, med början under 1300-talet har gått från ROXO till VERMELHO. Genom den utbredda användningen av eksköldlusen *Kermes vermilio* inom textilindustrin, där *Vermelho* (dess portugisiska namn) utgjorde råvara för färgämnet karmosin, kom namnet att användas synonymt med färgen. Parallellt skiftade successivt betydelsen av ROXO som först begränsades till att beteckna en perifer kulörton inom RÖD, för att senare motsvara den grundläggande färgtermen PURPLE (2014:85).

Även betydelseomfång och frekvens för de svenska motsvarigheterna till de grundläggande färgtermerna PINK och PURPLE har varierat över tid, vilket Vejdemo et al. (2015) och Vejdemo (2016; 2017) visar. I Vejdemo (2017) jämförs bland annat hur deltagare födda 1947 till 1959 respektive 1974 till 1992 kategoriserar och benämner kulörtoner. Vejdemo undersöker om färgbeteckningarna ROSA, SKÄR, CERISE har samma betydelseomfång och kan benämnas synonymt, eller om färgbeteckningarna till viss del har olika betydelseomfång och därmed inte är synonyma. En generationsskillnad noteras där yngre generationer inkluderar ett bredare spektrum av kulörtoner i ROSA, exempelvis kulörtoner som äldre generationer i stället kategoriserar som RÖD (2017:162). SKÄR används främst av äldre och för ljusare kulörtoner. CERISE används för mörkare kulörtoner inom ROSA och specificeras associativt som *ceriseröd* av de äldre och *ceriserosa* av de yngre (2017:163).

Även när det gäller den svenska motsvarigheten till PURPLE råder olika uppfattning om vilka färgbeteckningar som omfattas av olika kulörtoner. VIOLETT och GREDELIN användes i svenska språket när LILA gjorde entré i början av 1900-talet, och enligt Vejdemo (2017:165–166) kan kategorin LILA sägas omfatta samma kulöromfång som GREDELIN och VIOLETT.

2.4 Färg i ordböcker

I detta avsnitt redogörs för hur färger behandlas lexikografiskt och för studier om lexikografisk behandling av färger. I ordböcker definieras färgbeteckningar företrädesvis *syntetiskt*

- genom hänvisning till lexikala prototyper, som extralingvistiska objekt eller egenskaper hos objekt: *som färgen på X*,
- i relation till andra färger: *omfattar kulörtoner från A till B, en blandning mellan A och B*,
- med uppgifter om våglängd eller färggruppstillhörighet.

Den syntetiska definitionen kompletteras ibland, oftare efter övergången till digitaliserade ordböcker utan höga kostnader för färgtryck, ostensivt med ett kulörprovsexempel (se exempelvis CD; ISLEX). I ordboksartiklarna redovisas därutöver information som inte analyseras i denna uppsats, exempelvis uttal, böjningsformer, polysemi, kollokationer och idiom. Av de senare framgår ofta sinnestillstånd liksom sociala, eller kulturella, stereotyper: *grön av avund, blåblodig, svartjobb*. Den senare aspekten på färgbeteckningarnas lexikografiska behandling och artiklarnas struktur studeras bland annat i Chiril (2016) och Villalva et al. (2019)⁴. I denna uppsats analyseras dock enbart den syntetiska definitionen och i synnerhet bruket av lexikala prototyper: hur färgbeteckningar beskrivs språkligt genom lexikala referenser till föremål eller fenomen. Färgbeteckningarna presenteras inte, vare sig i den undersökta ordboken eller i enkätundersökningen, ostensivt med exempel på kulörtoner.

Som tidigare konstaterats har forskningen hittills tenderat att koncentrera sig på färg som synintryck och begränsat intresse har visats färg som ord. I tre studier (Pakuła 2010; Williams 2014; Zayniev 2019) har den lexikografiska behandlingen av färgbeteckningar stått i centrum. I en av dem, Pakuła (2010) undersöks även referens till objekt i relation till språkbrukarnas uppfattning.

⁴ *International Color Symbolism*, en översikt över färgers symboliska innebörd i olika kulturer, finns tillgänglig via <https://rapidnotes.wordpress.com/2017/02/19/international-colour-symbolism/> [2022-08-09]

Pakuła (2010) undersöker i sitt konferensbidrag hur engelska, japanska och polska ordböcker och modersmålstalare definierar (motsvarigheter till) Berlin och Kays (1969) grundläggande färgtermer. Materialet utgörs av åtta enspråkiga ordböcker samt två delstudier med totalt 66 deltagare. I ordboksanalysen utforskas hur väl definitionerna överensstämmer med aktuell semantisk forskning samt vilken typ av kunskap som förmedlas i ordböckerna. Därutöver analyseras vilka typer av beskrivningar som används för att definiera färger, och vilka exempel som ges på prototypiska bärare av färgen. I de analyserade ordböckerna utnyttjas såväl syntetisk som ostensiv definition, och artiklarna i respektive ordbok är till största del konsekventa i sin mikrostruktur.

Generellt förklaras i ordböckerna de sju första grundläggande färgtermerna BLACK, WHITE, RED, YELLOW, GREEN, BLUE och BROWN genom en kombination av fysiska egenskaper och lexikala prototyper. Detta gäller i stort även ORANGE och GRAY, medan det i definitionerna av PINK och PURPLE, refereras till få eller inga prototyper. Ordböckerna är eniga över språkgränserna om att bästa exemplet på VIT är *snö* och/eller *mjölk*, RÖD är *blod*, GRÖN är *gräs* och/eller *blad/löv*, och att BLÅ är *himmel*. För övriga färgbeteckningar varierar, eller saknas, prototypiska exempel (Pakuła 2010:1374–1375). De skillnader i val av prototyper som förekommer i ordböckerna indikerar att dessa är språk- och kulturspecifika (Pakuła 2010:1380).

Pakułas urval av modersmålstalare utgörs av 66 deltagare, 22 för respektive språk, där könsfördelningen varierar från 13 till 16 kvinnor och 6 till 9 män, med en medelålder i språkgrupperna på 25 till 31 år. I den första delstudien namnger deltagarna 28 kulörtoner. Till skillnad från experiment baserade på Munsellsystemet (som beskrivits i avsnitt 2.3), i vilka samtliga kulörtoner presenteras samtidigt, bedömer deltagarna i Pakuła ett färgprov i A4-format i taget. Kulörtonerna hämtas från Windowsapplikationen Paint och är utskrivna med CMYK-teknik. Resultatet visar att de tre språkgrupperna benämner kulörtonerna olika, och även om förmågan att uppfatta färger är densamma ses tendenser att benämning av kulörtoner kan vara subjektivt och erfarenhetsbaserat (2010:1382). I den andra delstudien uppmanas deltagarna att associera till de grundläggande färgtermerna och skriva ner så många associationer som möjligt (2010:1380). I denna del av studien uppvisar de tre språkgrupperna stora likheter i associationerna till de grundläggande färgtermerna,

med undantag för beskrivningarna av PINK och PURPLE. Även ett antal kulturspecifika objekt skiljer språkgrupperna åt; till exempel är ORANGE oftare *mandarin* än *apelsin* på japanska⁵ (2010:1385). De tre deltagargrupperna är, liksom en majoritet av ordböckerna, emellertid överens över språkgränserna om att GRÖN är *gräs*, RÖD är *blod* och BLÅ är *himmel*. Därutöver råder viss enighet bland språkbrukarna om att bästa exempel på bland annat GUL är *sol* och BRUN är *mull*. Inom respektive språk skiljer sig i flera fall valet av prototypiska objekt mellan ordböcker och modersmålstalare. Med hänvisning till i synnerhet de kulturspecifika inslagen i undersökningens andra del argumenterar Pakuła för att ordböckerna bör spegla kulturella drag, och därför bör artiklarna modifieras och kompletteras utifrån resultatet av empiriska data (2010:1385–1387).

Även Williams (2014) noterar kulturella skillnader i den lexikografiska behandlingen av franska och engelska färgbeteckningar i sin avhandling. Williams (2014) undersöker 24 engelska och 24 franska färgbeteckningar i fem engelskspråkiga (brittisk och amerikansk) och sju franskspråkiga ordböcker, samt i 18 tvåspråkiga ordböcker där franska utgör ett av språken. Ordböckerna är utgivna under perioden 1762–2014 och analyserna fokuserar primärt på strategier för begreppsdefinitioner av färgbeteckningar, däribland grundläggande färgtermer (samt fr. MARRON), utifrån skillnader i betydelseomfång och benämningar, liksom tillämpade översättningsstrategier.

Williams modell (2014:89) för att kategorisera de lexikografiska metoder som används för att definiera färgbeteckningar utgår från Robinson (1963) och anpassas till en lexikografisk kontext. Tre typer av definitioner identifieras:

- Definition genom *referens till objekt* (2014:72) görs antingen genom direkt referens: ”som färgen på X”, eller indirekt referens: ”färg som påminner om/liknar X”) (2014:85).
- Definition genom *referens till relation till andra färger* är beskrivningar av kombinationer av, eller jämförelser med, andra färger, liksom uppräknings av namn på kulörtoner inom samma kategori, samt synonymer (2014:75).

⁵ Se även Bogushevskaya (2018) om ORANGE i standardkinesiska.

- Definition genom *referens till synligt ljusspektrum* används företrädesvis i beskrivningen av de sju spektralfärgerna och hänvisar till våglängd. Även uppgifter om färgens läge på en färgskala ingår i denna typ (2014:73).

Av Williams kartläggning framgår att samtliga tre metoder används i de franska ordböckerna för att definiera färgbeteckningen; vanligast är en kombination av färgrelation och referensobjekt. När vetenskaplig eller teknisk information anges är det främst med hänvisning till det synliga ljusspektrumet, men ordböckerna anger olika omfång för spektralfärgernas våglängd. Likaså blandas skilda definitionstyper i artiklarna utan att göra skillnad mellan vetenskaplig och icke-vetenskaplig information (2014:94). Definitionsvokabulären varierar också mellan och inom ordböckerna (2014:95). Över lag är de amerikanska ordböckerna mer konsekventa än de franska till innehåll och struktur (2014:97). Även i de tvåspråkiga ordböckerna är färgrelation med uppräknade namn på kulörtoner inom kategorin liksom referensobjekt vanligast förekommande. Engelska BROWN motsvaras på franska av två ord: BRUN och MARRON, som båda omfattar ungefär samma kulörtoner men används inom olika domäner. Av tidigare studier, refererade i Williams, framgår att BRUN vanligen används för att beskriva människors fysiska företräden medan MARRON används för att beskriva föremål (2014:131), vilket i viss mån även återspeglas i de tvåspråkiga ordböckerna. Den diakrona analysen visar också att vetenskapliga och tekniska definitioner har blivit vanligare i ordböckernas beskrivningar av färgbeteckningar.

Williams modifierade modell för kategorisering av definitionstyper, som beskrivits ovan, fungerar som utgångspunkt i denna uppsats med följande skillnader:

- Definition genom *referens till objekt* omfattar, utan särskiljning, både direkt och indirekt referens.
- Definition genom *relation till andra färger* omfattar samtliga explicita och implicita referenser till andra färger.
- Definition genom *referens till synligt ljusspektrum* benämns här *fysiska egenskaper* och omfattar uppgifter om våglängd, men även färggruppstillhörighet (exempelvis spektral- eller primärfärg).

Värt att notera inför diskussionen i denna uppsats är att Williams analyserade ordboksartiklar företrädesvis hämtar referensobjekt från naturen: GUL är *guld, citron* och *saffran*, GRÖN är *gräs, blad* och *smaragd*, BLÅ är *klar himmel* och *hav*, och VIT är *snö* och *mjölk*. I stort sett samma referensobjekt används i ordböcker på samma språk, och vissa objekt, i synnerhet de naturligt förekommande, är språköverskridande (2014:83).

Liksom Pakuła och Williams, noterar Zayniev (2019) vissa kulturella skillnader i sin studie, där de skiftande betydelseerna av WHITE, och dess språkliga motsvarigheter, analyseras som de framkommer i totalt sju engelska, ryska, tadjikiska och uzbekiska ordböcker. Zayniev (2019) analyserar språkliga och kulturella skillnader, exempelvis sociala stereotyper, i den lexikografiska behandlingen av färgens semantiska och konceptuella egenheter, i syfte att identifiera strategier för strukturering av betydelser, kollokationer och idiom utifrån ett användarperspektiv. Utöver antalet betydelser som anges i ordböckerna, varierar också hur betydelserna ordnas koncentrerat (eng. *lumped*) eller uppdelat (eng. *splited*). Allmänordböckerna räknar upp fler betydelser och delar upp dessa, medan inlärningsordböcker presenterar färre betydelser och presenterar dessa koncentrerat (2019:117). Zayniev konstaterar att nya tekniska lösningar ger möjlighet att strukturera artiklar med såväl en sammanfattande som en utförlig definition, och förespråkar hybridlösningar mellan semasiologisk och onomasiologisk makrostruktur där appliceringen av metoder baserade i kognitiv lingvistik bättre tillmötesgår ordboksanvändarnas behov (2019:124). Relevant för denna uppsats är de prototypiska exempel av VIT som ordböckerna anger. I samtliga tre språk och sju ordböcker exemplifieras VIT som *(ny)snö*. Därutöver anges *mjölk* i de tre engelska, en av de två ryska ordböckerna samt i den tadjikiska och den uzbekiska ordboken, liksom *kalk* i de båda ryska ordböckerna, men *bomull* i den uzbekiska (2019:119) som referensobjekt för VIT.

3. Material och metoder

I detta kapitel presenteras val av material och metoder. Överväganden när det gäller såväl val av ordbok och uppslagsord, som konstruktionen av enkätundersökningen, diskuteras. Därutöver beskrivs hur enkätsvaren har hanterats och analyserats. Avslutningsvis redogörs för de etiska överväganden som gjorts.

3.1 SO (2021)

Uppsatsens primärmaterial utgörs av den senaste upplagan av Svensk ordbok utgiven av Svenska Akademien (SO 2021), en enspråkig deskriptiv allmänspråklig ordbok som beskriver det samtida svenska språkbruket. Den första upplagan av SO utarbetades vid Institutionen för svenska språket (nuvarande Institutionen för svenska, flerspråkighet och språkteknologi) vid Göteborgs universitet och publicerades i tryckt form 2009, i syfte att ”ge så fullständiga upplysningar som möjligt om alla viktiga ord i det svenska ordförrådet” (SO 2009:IX). Sedan 2017 är SO fritt tillgänglig via ordboksportalen svenska.se, och som mobilapplikation.

Den andra upplagan av SO utkom 2021 enbart i digital form, vilket möjliggör frekventa uppdateringar av såväl innehåll som användargränssnitt (Sköldberg 2022). SO (2021) omfattar nära 65 000 uppslagsord. Två nya färgadjektiv har tillkommit i den nya upplagan: *petrol* och *syrenlila*⁶. I övrigt är antalet färgbeteckningar oförändrat. Det praktiska lexikografiska arbetet är korpusbaserat och möjliga uppslagsord⁷ identifieras och studeras bland annat i Språkbanken och Mediearkivet.

I linje med Atkins och Rundell (2008) utgår utformning av och innehåll i artiklarna från målgruppernas behov och förväntningar. Ordbokens primära målgrupp är personer med svenska som modersmål och svenskinlärare på avancerad nivå, men i och med digitaliseringen av ordboken nås fler och bredare användargrupper (Sköldberg 2022:141). Detta, tillsammans med att SO (2021) är den mest ingående och omfattande definitionsordboken över modern svenska motiverar en granskning av ordbokens innehåll och förankring.

⁶ Exakt hur många färgadjektiv som förekommer som uppslagsord i SO (2021) går inte att fastställa med en enkel sökning eftersom inte alla artiklar innehåller ordet ”färg” (se exempelvis ROSA).

⁷ Personlig kommunikation. Louise Holmer, SO-redaktionen, samtal, 22 december 2022.

3.1.1 Uppslagsord

I Svensk ordbok analyseras ekvivalenter till Berlin och Kays (1969) elva grundläggande färgtermer (eng. BLACK, WHITE, RED, YELLOW, GREEN, BLUE, BROWN, ORANGE, PINK, PURPLE och GRAY). I svenska språket finns självklara motsvarigheter till åtta av de elva färgbeteckningarna: SVART, VIT, RÖD, GUL, GRÖN, BLÅ, BRUN och GRÅ. Däremot råder viss kluvenhet om vilka ord som bäst motsvarar de övriga tre färgbeteckningarna ORANGE, PINK och PURPLE. Är de svenska färgbeteckningarna ORANGE eller BRANDGUL? ROSA, CERISE eller SKÄR? LILA, VIOLETT eller GREDELIN?

Enligt villkoren i Berlin och Kay (1969) uppfyller inte svenska BRANDGUL kriterierna som grundläggande färgterm eftersom ett sammansatt ord som refererar till en annan färgterm, som i detta fall ~GUL, inte godtas. BRANDGUL skulle möjligtvis kunna jämföras med APPELSÍNGULUR i modern isländska, som Arthur (Arthur 2013) argumenterar för ska betraktas som en grundläggande färgterm då beteckningen används frekvent och inom alla domäner, samtidigt som de isländska deltagarna i studien kategoriserar kulörtoner för APPELSÍNGULUR motsvarande som för engelska ORANGE, vilka dessutom är klart avgränsade från GUL (2013:134). Men svenska BRANDGUL används, till skillnad från isländska APPELSÍNGULUR, numera inte särskilt frekvent inom några domäner alls. Inte heller SKÄR, GREDELIN eller VIOLETT används i lika stor omfattning som ROSA och LILA (se avsnitt 2.3 samt Vejdemo 2017). Som svenska motsvarigheter till de engelska grundläggande färgtermerna väljs därför SVART, VIT, RÖD, GUL, GRÖN, BLÅ, BRUN, ORANGE, ROSA, LILA och GRÅ.

I uppsatsen analyseras enbart ordboksartiklarnas beskrivningar av uppslagsordens primära betydelse. Metaforiska betydelser, kollokationer, språkprov och annan information som förekommer i artiklarna omfattas inte av analysen.

I uppsatsens avslutande diskussion jämförs betydelsebeskrivningarnas struktur både sinsemellan de elva grundläggande färgtermerna och med andra kulörtoner som uppslagsord i samma upplaga av Svensk ordbok (2021). Jämförelser görs även med en handfull svenska och nordiska ordböcker.

3.2 Enkätundersökning

Som ett komplement till den lexikografiska undersökningen har en digital enkätundersökning genomförts. Syftet med enkäten har varit att kartlägga i vilken

utsträckning ordböckernas referenser till objekt i beskrivningen av färgbeteckningarna överensstämmer med språkbrukarnas uppfattning. I det följande redogörs för utformning och distribution av enkäten, liksom hantering av enkätsvar och statistisk relevans.

3.2.1 Enkätens konstruktion

En första version av enkäten utformas på svenska med beaktande av vedertagna råd om disposition och design av frågeformulär för att minimera antalet moment och maximera överblicken (Persson 2016; Trost & Hultåker 2016). Efter synpunkter från en handfull testdeltagare modifieras enkäten, bland annat infogas en tillbaka-knapp och en förloppsindikator, samt ett förtydligande om hur enkäten slutförs och skickas in. Den slutliga versionen översätts därefter till danska, norska, isländska och finska, samt engelska.

Enkätverktygets logiska funktioner möjliggör att samtliga språkversioner av enkäten kan distribueras med samma länk. I denna uppsats redovisas enbart aggregerade svar från de respondenter som angett svenska som förstaspråk och/eller att de bott större delen av sitt liv i Sverige.

Utöver portalfrågan om enkätspråk består varje version av sammanlagt 37 frågor: fyra bakgrundsfrågor varav en valfri, samt 22 fritextfrågor och elva förvalsfrågor om färgbeteckningar. Därutöver finns två textfält där respondenten ges möjlighet att lämna kommentarer och sin e-postadress.

Enkäten inleds med tre obligatoriska demografiska bakgrundsfrågor om respondentens *förstaspråk*, vilket *land* som respondenten bott i den största delen av sitt liv, samt *åldersintervall*. Därtill ställs en icke-obligatorisk fråga om *könsidentitet*.

Respondenten uppger alltså själv förstaspråk i enkäten utan att begreppet förstaspråk definieras. Inte heller i denna uppsats diskuteras begreppet närmare. Förstaspråk kan därför tolkas, enligt Skutnabb-Kangas och McCarty (2008), som det första språk som respondenten lärde sig (motsvarande modersmål), och/eller som det språk som respondenten primärt använder i sitt dagliga liv.

För att identifiera eventuella geokulturella skillnader efterfrågas i enkäten i vilket land som respondenten har bott större delen av sitt liv, men inte i vilket land respondenten har sin nuvarande hemvist. Beteckningen *land* som används i uppsatsen

innebär alltså inte nödvändigtvis att respondenten är född i det angivna landet, eller bor i landet vid svarstillfället.

Huvuddelen av enkäten består av frågor om associationer till elva färgbeteckningar och utgörs av två delar: en del med 22 fritextfrågor (två gånger elva frågor) och en del med elva flervalsfrågor.

I den första delen uppmanas respondenten att skriva först de känslor och egenskaper, och därefter de saker, ämnen och material som denne spontant associerar med respektive färgbeteckning. Resultatet av enkätens fritextdel redovisas inte i denna uppsats och denna del av enkätkonstruktionen diskuteras inte heller närmare här.

I den andra delen med flervalsfrågor uppmanas respondenten att välja det alternativ, av mellan fem och nio listade objekt, som hen anser vara det bästa, i bemärkelsen mest typiska, exemplet på respektive färgbeteckning. De exempel som listas hämtas från ett antal ordböcker (ÍO 2010; NAOB 2017; KS 2021; SO 2021; DDO 2022; ÍNO 2022), tidigare forskning (Pakuła 2010; Williams 2014; Chiril 2016; Zayniev 2019) samt ett associationslexikon (van Loon-Vervoorn & Van Bekkum 1991). I flera fall förekommer bland källorna närliggande exempel, som *kakao/choklad*, *kaffe/kaffebönor*, *trä/bark*, *växande/färskt gräs*, *mulen himmel/regnmoln*, *blod/rinnande blod*. Av praktiska skäl har så långt som möjligt rena substantiv valts som objekt. Några objekt som SO (2021) anger listas därför i enkäten i förenklad form. De objekt som ingår bland svarsalternativen för respektive färg i enkäten redovisas i resultatkapitlet och i bilaga 1.

Den digitala enkäten är publikt tillgänglig under perioden 22 april 2022 till 31 juli 2022⁸. Att enkäten är publik innebär att alla med tillgång till länken har möjlighet att delta. Alla, oavsett förstaspråk och nationalitet, uppmuntras också att delta. Någon gräns eller något mål för antal respondenter, totalt eller per språk, sätts inte inför distributionen, och uppmaningar att besvara enkäten sprids i de nordiska länderna av såväl privatpersoner som institutioner.

⁸ <https://sunet.artologik.net/hb/farger>. Enkäten distribuerades via Sunets Survey&Report hos Högskolan i Borås, då Göteborgs universitet inte ger studenter tillgång till avancerade enkätverktyg.

3.2.2 *Enkätvarshandling: bearbetning och analys*

De första inkomna svaren kontrolleras för att säkerställa att respondenterna förstår instruktioner och frågor. I några fall förekommer direktkontakt för att diskutera enkätupplevelsen.

Respondenterna besvarar enkäten anonymt. Dock ges de möjlighet att uppge en e-postadress för att få del av enkätresultatet. När enkäten stängs separeras uppgift om e-postadresser tillsammans med enkätspår⁹ från övriga data. Av de inlämnade enkätsvaren framgår även svarsdatum, vilket möjliggör en analys av svarsfrekvens och svarsfördelning över tid.

I enkätundersökningen deltar totalt 681 respondenter¹⁰. Av dessa anger 653 något av de fem statsbärande nordiska språken som förstaspråk¹¹. Övriga 28 respondenter anger ett annat språk som förstaspråk. De respondenter som anger svenska som förstaspråk och/eller att de bott i Sverige i större delen av sitt liv (N=523), delas in i fyra respondentgrupper: svenska/Sverige (n=436), svenska/Finland (n=54), övriga språk/Sverige (n=23), och svenska/Övriga länder (n=10).

Av de 23 respondenterna i gruppen övriga språk/Sverige anger 17 ett annat statsbärande nordiskt språk som förstaspråk. I gruppen svenska/Övriga länder anger två av de tio respondenterna att de bott största delen av sitt liv i ett annat nordiskt land, medan åtta respondenter anger ett annat europeiskt land (n=6) eller ett annat utomeuropeiskt land (n=2).

I kapitel 4 redovisas rangordning och procentuell fördelning av respondenternas svar. Även en skiktad analys av den största respondentgruppen, svenska/Sverige (n=436), har gjorts i syfte att identifiera skillnader mellan åldersgrupper respektive könsidentitet när det gäller val av bästa referensobjekt. Dessa skiktade grupper utgörs av minst 30 observationer med två undantag: åldersgruppen ≤ 25 år (n=16) samt gruppen som uppgett ”annan” som könsidentitet (n=7). I bilaga 1 ses åldersfördelning (tabell 29) respektive könsfördelning (tabell 30) inom samtliga fyra respondentgrupper, men enbart respondentgruppen svenska/Sverige analyseras alltså

⁹ Uppgift om enkätspårsväl används för att ge enspråkig information om enkätresultatet.

¹⁰ Respondentens val av enkätspår fyller enbart en praktisk funktion.

¹¹ Som statsbärande nordiska språk räknas danska, finska, norska, isländska och svenska (inklusive finlandssvenska).

närmare. De skiktade gruppernas svar kommenteras i avsnitt 4.2 när dessa avviker från majoritetsuppfattningen inom respondentgruppen svenska/Sverige.

3.2.3 Statistisk relevans

Uppsatsen primära syfte är att bidra med en kvalitativ analys av den lexikografiska behandlingen av färgbeteckningar i Svensk ordbok. Liksom resultaten från de studier av semantiska kategorier och lexikala prototyper som tidigare beskrivits i uppsatsen, kan resultatet från den genomförda enkäten inte betecknas som representativt för populationen som helhet.

Antalet respondenter totalt samt för respektive respondentgrupp redovisas i Bilaga 1 Enkätresultat. För att nå 95 procents konfidensintervall med 5 procent felmarginal när den undersökta populationen överstiger 120 000 personer ska stickprovet åtminstone vara 385. Det gäller där svarsalternativen är begränsade. En annan statistisk tumregel är ”minst 30” observationer vid normalfördelning.

Även om antalet respondenter i enkäten att respondentgruppen svenska/Sverige når 385-gränsen och gruppen svenska/Finland når ”minst 30”-gränsen, är ingen av grupperna demografisk representativ på nationell nivå. Inte heller har enkätundersökningen genomförts på ett sätt där det är möjligt att kontrollera om och i så fall hur respondenterna påverkats av yttre omständigheter vid svarstillfället. De kvantitativa resultaten som redovisas i uppsatsen har därför begränsad statistisk relevans.

3.2.4 Etik och transparens

Det lexikografiska materialet som används hämtas från en offentligt publicerad, allmänt tillgänglig ordbok som citeras i den omfattning ändamålet motiverar. De elva färgbeteckningar som undersöks motsvarar Berlin och Kays (1969) grundläggande färgtermer.

I samband med utformning och analys av enkäten beaktas ett antal etiska aspekter. Samtliga respondenter informeras i enkätens inledande text om syftet med enkäten, att deltagandet är frivilligt och anonymt, liksom att de när som helst kan avbryta sitt deltagande. Inga känsliga personuppgifter efterfrågas i enkäten. Att besvara frågan om könsidentitet, liksom att lämna kommentarer och e-postadress, är – vilket tydligt framkommer i samtliga språkversioner – valfritt och inte nödvändigt för deltagande.

Utifrån de obligatoriska personuppgifter och de svar som respondenten lämnar i enkäten är det inte möjligt att vare sig direkt eller indirekt identifiera enskilda personer. I det fall som respondenten uppger sin e-postadress finns en teoretisk möjlighet att identifiera respondenten utifrån denna, så kallad indirekt identifiering. Dock, när enkäten avslutas separeras e-postadresser från svars-id och enkätsvar. Även om det kan antas *att* e-postadressens innehavare har svarat, går det alltså inte att utröna *vad* denne har svarat. De insamlade e-postadresserna används uteslutande för att informera de respondenter som så önskar om resultatet av enkäten. Respondenternas svar redovisas aggregerat.

I uppsatsens avslutande diskussion citeras ett antal kommentarer från respondenterna. I några fall har stavning och grammatik i dessa korrigerats vid återgivandet utan att detta särskilt markeras.

Den nordiska delen av studien har till viss del finansierats av Stiftelsen S.B.F. Janssons minnesfond, och Fondet for Dansk-Svensk Samarbejde. Finansiärerna har inte haft något inflytande över utformning, datainsamling, analys eller text. Inte heller har de på förhand tagit del av delresultat eller slutsatser som presenteras i uppsatsen.

Sist men inte minst ska också nämnas att min handledare för denna uppsats inte enbart är professor i svenska språket med inriktning mot lexikografi och lexikologi vid Göteborgs universitet, utan sedan 2015 också huvudredaktör för Svensk ordbok. Arbetet med uppsatsen påbörjades efter att andra upplagan av Svensk ordbok (2021) publicerats.

4. Resultat

I detta kapitel ges inledningsvis, i avsnitt 4.1, en sammanfattning av de definitionsmetoder som nyttjas i Svensk ordboks betydelsebeskrivningar för färgbeteckningarna SVART, VIT, RÖD, GUL, GRÖN, BLÅ, BRUN, ORANGE, ROSA, LILA och GRÅ. Därefter analyseras i avsnitt 4.2 hur Svensk ordboks val av prototypiska exempel som referens till objekt överensstämmer med respondenternas uppfattning om bästa exempel.

Resultaten som framkommer i detta kapitel diskuteras i kapitel 5.

4.1 Definitionsmetoder i Svensk ordbok

En genomgång av de definitionsmetoder som används i de elva undersökta ordboksartiklarna visar att tio av de elva analyserade artiklarna inleds med en relativsats som inkluderar överbegreppet (*genus proximum*) ”färg”. Undantaget är ROSA där ordboksartikeln endast utgörs av definition genom relation till annan färg. I en artikel, LILA, har den inledande relativsatsen ett ”en”: ”som har en färg som”.

Nio färgbeteckningar definieras genom referens till objekt, fem genom explicit relation till andra färger och sex genom fysiska egenskaper. Därutöver definieras fem färgbeteckningar genom implicit relation, så kallad betydelserektion, till andra färger (se avsnitt 2.1 Lexikografi). Av tabell 1 nedan framgår artiklarnas grundstruktur och vilka definitionsmetoder som används i respektive betydelsebeskrivning.

Tabell 1 Översikt, använda definitionsmetoder i SO (2021)

	Inledande relativsats		Objekt	Explicit relation till färger	Fysiska egenskaper		Implicit relation till färger	
					ljus	grupp		
SVART	som har	färg som	+		+			
VIT	som har	färg som	+		+			
RÖD	som har	färg som	+			+	+	
GUL	som har	färg som	+			+		
GRÖN	som har	färg som	+			+		
BLÅ	som har	färg som	+			+	+	
BRUN	som har	färg som	+	+				
ORANGE	som har	färg som	+	+			+	
ROSA				+			+	
LILA	som har en	färg som		+			+	
GRÅ	som har	färg som	+	+				
	Antal		10	9	5	2	4	5

4.1.1 Definition genom referens till objekt

I nio av de elva artiklarna, undantaget ROSA och LILA, definieras uppslagsordet genom referens till ett objekt. I samtliga nio artiklar, vilka listas i tabell 2, följs den inledande satsen ”som har färg som” av ett objekt. I tre av referenserna, i SVART, RÖD och BLÅ, förekommer ett ”liknar” före objektet: ”som har färg som liknar ...”. Åtta av de nio objekten kan betraktas som naturligt förekommande, som exempelvis *snö* och *blod*. Undantaget är *pepparkaka*, ett objekt skapat av människan.

Tabell 2 Definition genom referens till objekt i SO (2021)

som har färg ...			
SVART	som	liknar	sot
VIT	som		nyfallen snö
RÖD	som	liknar	rinnande blod
GUL	som		ett äggs inre del
GRÖN	som		friskt gräs
BLÅ	som	liknar	klar himmel
BRUN	som		en pepparkaka
ORANGE	som		en apelsin
GRÅ	som		mulen himmel

4.1.2 Definition genom relation till andra färger

Akromatiska SVART och VIT beskrivs varken explicit eller implicit i relation till andra färger, inte heller GUL eller GRÖN.

Av övriga sju färgbeteckningar definieras fem *explicit* genom relation till andra färger. Av dessa fem beskrivs fyra BRUN, ORANGE, LILA och GRÅ, med olika formuleringar: som en kombination av, eller belägen mellan, andra färger. ROSA beskrivs däremot som en ljus variant av en annan färg. Variationerna i vokabulären framgår av tabell 3, och diskuteras också närmare i avsnitt 5.2.

Tabell 3 Definition genom relation till andra färger i SO (2021), explicit

		objekt			explicit
BRUN	som har	färg som	+	dvs. blandfärg av	svart, gult och rött
ORANGE	som har	färg som	+	dvs. ett mellanting mellan	rött och gult
ROSA				ljus	röd
LILA	som har	en färg som		ligger mellan	blått och rött
GRÅ	som har	färg som	+	i olika ljushetsgrader mellan	svart och vitt

Tre av de fem färgbeteckningarna som definieras explicit – ORANGE, ROSA och LILA – definieras även implicit genom betydelserektion. Därtill definieras två av de fyra grundfärgerna, RÖD och BLÅ, implicit genom betydelserektionen JFR, till ORANGE och ROSA respektive GRÖN. Dessa implicita relationer till andra färger, som också framgår av tabell 4, diskuteras i avsnitt 5.2.

Tabell 4 Definition genom relation till andra färger i SO (2021), implicit

	objekt			explicit	implicit
RÖD	som har	färg som	+		JFR orange, rosa
BLÅ	som har	färg som	+		JFR grön
ORANGE	som har	färg som	+	+	SYN. brandgul
ROSA				+	JFR skär
LILA	som har	en färg som		+	JFR gredelin, violett

4.1.3 Definition genom fysiska egenskaper

Endast två färgbeteckningar, SVART och VIT, definieras i SO (2021) genom fysiska egenskaper som rör förhållandet till ljus; om ljuset absorberas eller reflekteras. Även om betydelsebeskrivningen i GRÅ (se tabell 3 ovan) nämner ljushetsgrad beskriver det (liksom ”ljus röd” i ROSA) snarare en variation i kulörton än ett fysikaliskt fenomen. Formuleringarna i uppslagsorden SVART och VIT framgår av tabell 5.

Tabell 5 Definition genom fysiska egenskaper i SO (2021): ljusspektrum

Fysisk egenskap ljusspektrum	
SVART	är så mörk som möjligt (på grund av att alla ljusstrålar absorberas)
VIT	är så ljus som möjligt; om föremål(s yta) som återkastar alla ljusstrålar och därför eg. inte har någon färg

Fyra av de elva färgbeteckningarna – RÖD, GUL, GRÖN och BLÅ – definieras genom fysiska egenskaper i form av färggruppstillhörighet. Som tabell 6 nedan visar kategoriseras dessa färger som grundfärger: två av dessa, RÖD och BLÅ, som ”en av grundfärgerna”, och de andra två, GUL och GRÖN, som ”traditionellt en av grundfärgerna”.

Tabell 6 Definition genom fysiska egenskaper i SO (2021): färggruppstillhörighet

		Objekt	Fysisk egenskap
RÖD	som har färg som liknar	+	en av grundfärgerna
GUL	som har färg som	+	traditionellt en av grundfärgerna
GRÖN	som har färg som	+	traditionellt en av grundfärgerna
BLÅ	som har färg som liknar	+	en av grundfärgerna

4.1.4 Sammanfattning av definitionsmetoder

Som framgår av redovisningen ovan används samtliga tre definitionsmetoder i beskrivningarna av färgbeteckningarna, men i varierande utsträckning.

Likaså kan, redan på denna övergripande nivå, variationer konstateras i vokabulär och struktur i samtliga delar. Variationerna ses i referens till objekt: ”som har färg som (liknar)”, liksom i, och förekomsten av, explicit och implicit information för att beskriva relationer till andra färger. Variationen ses också i beskrivningen av färggruppstillhörighet: ”(traditionellt) en grundfärg”. Dessa diskrepanser diskuteras närmare i kapitel 5.

4.2 Referens till objekt i relation till språkbrukarnas uppfattning

I detta avsnitt redovisas Svensk ordboks beskrivning av respektive färgbeteckning med fokus på definition genom referens till objekt. Varje avsnitt inleds med ett utdrag¹² från betydelsebeskrivning i SO (2021), exempelvis som för ORANGE:

- som har färg som en apelsin dvs. ett mellanting mellan rött och gult
SYN. brandgul

De definitionsmetoder som SO (2021) använder, liksom eventuella utmärkande drag i dessa, redovisas och därefter jämförs, i text och i tabellform, ordbokens referens till objekt med respondenternas val av bästa exempel på färgen. Frågan som ställdes om de listade alternativen i enkäten var: ”Av dessa, vilket är det bästa, mest typiska, exemplet på respektive färg?” och endast ett alternativ kunde markeras. Det ska

¹² I artiklarna förekommer även språklig information, exempelvis om böjningsform och uttal, liksom uppgifter om färgens symboliska mening och språkexempel, som inte har tagits med här. I utdragen från ordboken ses även ordbokens grafiska val, och i några fall uppgifter om färgens upplevda temperatur. Dessa uppgifter ingår inte i analysen.

påminnas om att språkbrukarna i den enkät del som här har redovisats alltså har tagit ställning till ett antal på förhand bestämda alternativ. Dessa är inte nödvändigtvis samma som de själva spontant uppger i fritextsvaren som det bästa, i bemärkelsen mest typiska, exemplet på färgen.

Av praktiska skäl har så långt möjligt enkla substantiv listats som alternativ i enkäten. Det innebär i några fall att det referensobjektet som SO (2021) anger återfinns bland enkätalternativen i förenklad form (ex. *blod* i stället för *rinnande blod*, *gräs* i stället för *friskt gräs*). I tabell 7–17 nedan listas i den första kolumnen de alternativ som respondenterna kunde välja mellan i enkäten. I den andra kolumnen markeras det objekt som SO (2021) i förekommande fall refererar till i betydelsebeskrivningen. I de följande kolumnerna redovisas aggregerade svar från fyra respondentgrupper, dels rangordnade efter antal respondenter som föredrar respektive alternativ, dels med den procentuella fördelningen av svaren inom respektive respondentgrupp. I den sista kolumnen redovisas den totala andelen svar för respektive alternativ. De fyra respondentgrupper som redovisas är svenska/Sverige (n=436), svenska/Finland (n=54), övriga språk/Sverige (n=23) samt svenska/Övriga länder (n=10).

Av utrymmesskäl redovisas resultatet från analysen av den största respondentgruppen svenska/Sverige enbart i de fall där de skiktade gruppernas svar avviker från majoritetsuppfattningens.

Färgbeteckningarna redovisas ordnade efter Berlin och Kays modell för grundläggande färgtermer (1969), medan enkätens svarsalternativ listas i alfabetisk ordning.

4.2.1 Svart

Adjektivet SVART definieras i SO (2021) genom referens till objekt samt genom fysiska egenskaper på följande sätt:

- 1 som har färg som liknar sot och är så mörk som möjligt (på grund av att alla ljusstrålar absorberas)

SO (2021) menar att SVART liknar *sot* och beskriver hur färgen absorberar ljuset. Att det bästa exemplet på SVART är *sot* överensstämmer inte med uppfattningen hos majoriteten i någon av respondentgrupperna, vilket framgår av tabell 7.

Tabell 7 SVART i SO (2021) och i enkätsvar

SVART		SO (2021)		Svenska Sverige		Svenska Finland		Övr. språk Sverige		Svenska Övr. länder		Totalt	
		rangordning	andel (procent)	rangordning	andel (procent)	rangordning	andel (procent)	rangordning	andel (procent)	rangordning	andel (procent)	rangordning	andel (procent)
		n=436	n=436	n=54	n=54	n=23	n=23	n=10	n=10	n=523	n=523		
<i>bläck</i>		5	6,2 %	6	3,7 %	4	4,3 %	2	20 %	5	6,1 %		
<i>katt</i>		6	3,2 %	5	5,6 %			4	10 %	6	3,4 %		
<i>kol</i>		1	35,3 %	2	25,9 %	1	30,4 %	4	10 %	1	33,7 %		
<i>korp</i>		3	15,4 %	3	16,7 %	1	30,4 %	2	20 %	3	16,3 %		
<i>natt</i>		2	28,4 %	1	31,5 %	1	30,4 %	1	30 %	2	28,9 %		
<i>sot</i>	x	4	11,5 %	3	16,7 %	4	4,3 %	4	10 %	4	11,7 %		

I stället är det *kol* (svenska/Sverige) och *natt* (svenska/Finland samt svenska/Övriga länder) som majoriteten pekar ut som det bästa exemplet på färgen. I gruppen övriga språk/Sverige anser lika många av respondenterna (30 procent) att SVART är *kol*, *korp* eller *natt*. SO (2021) får i viss utsträckning stöd i gruppen svenska/Finland för *sot* som hamnar på delad tredjeplats med 17 procent, men samtidigt instämmer exempelvis bara 4,3 procent i gruppen övriga språk/Sverige.

I respondentgruppen svenska/Sverige föredrar män *natt* (37 procent) framför *kol* (26 procent), och kvinnor *kol* (38 procent) framför *natt* (26 procent). I åldersgruppen ≤ 25 år väljer fler *natt* (44 procent) än *kol* (19 procent) medan lika många respondenter i åldersgrupperna 26–35 år respektive ≥ 66 år väljer *kol* och *natt* (33 procent respektive 30 procent).

4.2.2 Vit

För att beskriva adjektivet VIT använder SO (2021) referens till objekt samt fysiska egenskaper enligt följande:

- 1 som har färg som nyfallen snö och därmed är så ljus som möjligt; om föremål(s yta) som återkastar alla ljusstrålar och därför eg. inte har någon färg

SO (2021) menar att VIT har färg som (eg. *nyfallen*) *snö* och beskriver hur ljusstrålarna återkastas. I beskrivningen används inte, som i SVART, ordet liknar i referensen till objektet.

Såväl SO (2021) som en majoritet i samtliga respondentgrupper menar att VIT är *snö*. Av tabell 8 framgår också att mellan 40 och 57 procent av respondenterna i respektive grupp pekar ut *snö* som bästa exempel på VIT, totalt 52 procent.

Tabell 8 VIT i SO (2021) och i enkätsvar

vit	SO (2021)	Svenska Sverige		Svenska Finland		Övr. språk Sverige		Svenska Övr. länder		Totalt	
		rankordning n=436	andel (procent) n=436	rankordning n=54	andel (procent) n=54	rankordning n=23	andel (procent) n=23	rankordning n=10	andel (procent) n=10	rankordning n=523	andel (procent) n=523
<i>lakan</i>		2	13,3 %	2	16,7 %	4	4,3 %	2	20 %	2	13,4 %
<i>mjöl</i>		8	2,3 %			4	4,3 %			8	2,1 %
<i>mjölk</i>		3	10,6 %	3	13 %	2	17,4 %	3	10 %	3	11,1 %
<i>moln</i>		4	7,3 %	4	5,6 %	3	13 %	3	10 %	4	7,5 %
<i>papper</i>		5	6,9 %	5	3,7 %	4	4,3 %	3	10 %	5	6,5 %
<i>salt</i>		6	3,7 %	6	1,9 %					6	3,3 %
<i>snö</i>	x	1	51,4 %	1	57,4 %	1	52,2 %	1	40 %	1	51,8 %
<i>snödroppe</i>		7	2,5 %							8	2,1 %
<i>svan</i>		9	2,1 %	6	1,9 %	4	4,3 %	3	10 %	7	2,3 %

De respondenter som inte väljer *snö* menar främst att det bästa exemplet på VIT är *lakan* (13 procent) eller möjligtvis *mjölk* (11 procent).

4.2.3 Röd

SO (2021) definierar RÖD genom referenser till objekt, genom fysisk egenskap, samt genom implicit betydelsrelation till andra färger enligt följande:

- som har färg som liknar rinnande blod en av grundfärgerna, vanligen uppfattad som varm
JFR ²orange, ¹rosa

RÖD jämförs alltså med ORANGE, ”ett mellanting mellan rött och gult”, och ROSA, ”ljus röd”. Liksom för SVART, används även för RÖD ordet liknar vid referensen.

Som tabell 9 visar delar en majoritet i respondentgrupperna, totalt 47 procent, ordbokens uppfattning att det bästa exemplet på RÖD är (eg. *rinnande*) *blod*.

Tabell 9 RÖD i SO (2021) och i enkätsvar

RÖD		SO (2021)	Svenska Sverige rangordning n=436	Svenska Sverige andel (procent) n=436	Svenska Finland rangordning n=54	Svenska Finland andel (procent) n=54	Övr. språk Sverige rangordning n=23	Övr. språk Sverige andel (procent) n=23	Svenska Övr. länder rangordning n=10	Svenska Övr. länder andel (procent) n=10	Totalt rangordning n=523	Totalt andel (procent) n=523
<i>blod</i>	x	1	47,5 %	1	42,6 %	1	47,8 %	2	30 %	1	46,7 %	
<i>eld</i>		7	2,8 %			5	4,3 %			7	2,5 %	
<i>hjärta</i>		2	14 %	2	22,2 %	5	4,3 %	1	40 %	2	14,9 %	
<i>jordgubbe</i>		4	8,9 %	3	18,5 %	2	13 %	3	20 %	4	10,3 %	
<i>körbär</i>		8	0,9 %							8	0,8 %	
<i>ros</i>		5	7,1 %	5	5,6 %	2	13 %	4	10 %	5	7,3 %	
<i>tomat</i>		3	11,5 %	6	3,7 %	2	13 %			3	10,5 %	
<i>vallmo</i>		5	7,1 %	4	7,4 %					6	6,7 %	
<i>äpple</i>		9	0,2 %			5	4,3 %			9	0,4 %	

Med 15 procent är *hjärta* det näst vanligaste objektet som respondenterna anger som bästa exempel på RÖD.

4.2.4 Gul

SO (2021) definierar gul genom referens till objekt och genom dess fysiska egenskaper, enligt följande:

- som har färg som ett äggs inre del traditionellt en av grundfärgerna, vanligen uppfattad som varm

GUL sägs ha färg ”som ett äggs inre del”, det vill säga en *äggula*, och beskrivs som en grundfärg. Här skiljer sig beskrivningen av GUL från den för RÖD genom tillägget ”traditionellt en av grundfärgerna”. Hur GUL förhåller sig till andra färger framgår varken explicit eller implicit av artikeln.

Att få respondenter, 5 procent, delar ordbokens uppfattning att GUL är *ett äggs inre del*, eller *äggula* som angavs som alternativ i enkäten, framgår av tabell 10.

Tabell 10 GUL i SO (2021) och i enkätsvar

GUL	SO (2021)	Svenska Sverige		Svenska Finland		Övr. språk Sverige		Svenska Övr. länder		Totalt	
		rankordning n=436	andel (procent) n=436	rankordning n=54	andel (procent) n=54	rankordning n=23	andel (procent) n=23	rankordning n=10	andel (procent) n=10	rankordning n=523	andel (procent) n=523
<i>banan</i>		6	3,9 %	3	9,3 %	5	4,3 %	5	10 %	6	4,6 %
<i>citron</i>		2	25,2 %	2	24,1 %	2	26,1 %	1	30 %	2	25,2 %
<i>guld</i>		9	0,5 %							9	0,4 %
<i>majs</i>		7	2,3 %	7	1,9 %					7	2,1 %
<i>maskros</i>		3	15,6 %	4	7,4 %	4	8,7 %	2	20 %	3	14,5 %
<i>smör</i>		8	1,1 %	7	1,9 %			2	20 %	8	1,5 %
<i>sol</i>		1	41,7 %	1	46,3 %	1	43,5 %			1	41,5 %
<i>solros</i>		5	4,6 %	6	3,7 %	3	13 %	2	20 %	4	5,2 %
<i>äggula</i>	x	4	5 %	5	5,6 %	5	4,3 %			5	5 %

En majoritet av och inom respondentgrupperna menar att *sol* är det bästa exemplet på färgen, följt av *citron*. Undantaget ses i gruppen svenska/övrige länder. Sammantaget anger 42 procent att det bästa exemplet på GUL är *sol*, och 25 procent att det är *citron*.

4.2.5 Grön

SO (2021) definierar GRÖN genom referensobjekt och dess fysiska egenskap (färggruppstillhörighet) enligt följande:

- som har färg som friskt gräs traditionellt en av grundfärgerna, vanligen uppfattad som kall

Liksom i GUL, men till skillnad från i RÖD, benämns GRÖN som ”traditionellt en av grundfärgerna”. GRÖN definieras varken explicit eller implicit genom relation till andra färger.

SO (2021) anger (*friskt*) *gräs* som referensobjekt för GRÖN, vilket en majoritet i tre av de fyra respondentgrupperna håller med om, som framgår av tabell 11.

Tabell 11 GRÖN i SO (2021) och i enkätsvar

GRÖN	SO (2021)	Svenska Sverige		Svenska Finland		Övr. språk Sverige		Svenska Övr. länder		Totalt	
		rankordning n=436	andel (procent) n=436	rankordning n=54	andel (procent) n=54	rankordning n=23	andel (procent) n=23	rankordning n=10	andel (procent) n=10	rankordning n=523	andel (procent) n=523
<i>blad</i>		2	27,3 %	3	18,5 %	3	21,7 %	3	10 %	2	25,8 %
<i>gran</i>		4	4,1 %	5	3,7 %					4	3,8 %
<i>groda</i>		8	0,2 %							8	0,2 %
<i>gräs</i>	x	1	45 %	1	46,3 %	2	30,4 %	1	40 %	1	44,4 %
<i>gurka</i>		6	2,8 %	4	5,6 %	4	4,3 %			5	3,1 %
<i>sallad</i>		7	0,5 %					3	10 %	7	0,6 %
<i>skog</i>		3	17 %	2	25,9 %	1	43,5 %	2	30 %	3	19,3 %
<i>smaragd</i>		5	3 %					3	10 %	6	2,7 %
<i>äpple</i>		8	0,2 %							8	0,2 %

Av respondenterna anser 44 procent att bästa exemplet på GRÖN är *gräs*, medan 26 procent menar att det är *blad*.

4.2.6 Blå

Även BLÅ definierar SO (2021) genom referens till objekt, dess fysiska egenskap (färggruppstillhörighet), men också genom implicit relation till andra färger enligt följande:

- som har färg som liknar klar himmel en av grundfärgerna, vanligen uppfattad som kall

JFR grön

Liksom RÖD är BLÅ en av grundfärgerna som beskrivs utan tillägget ”traditionellt”. SO (2021) definierar alltså RÖD och BLÅ som ”en av grundfärgerna”, men GUL och GRÖN som ”traditionellt en av grundfärgerna”.

Den markerade betydelsereaktionen i BLÅ till GRÖN genom JFR kan dock i egentlig mening inte betraktas som en implicit definition genom relation till andra färger då det vare sig i artikeln för BLÅ eller för GRÖN framgår hur dessa förhåller sig till varandra. I GRÖN ges heller ingen implicit definition genom relation till BLÅ.

Som framgår av tabell 12 anser även en majoritet i samtliga respondentgrupper och totalt 45 procent av respondenterna det bästa exemplet på BLÅ är *klar himmel*.

Tabell 12 BLÅ i SO (2021) och i enkätsvar

BLÅ	SO (2021)	Svenska Sverige	Svenska Sverige	Svenska Finland	Svenska Finland	Övr. språk Sverige	Övr. språk Sverige	Svenska Övr. länder	Svenska Övr. länder	Totalt	Totalt
		rankordning n=436	andel (procent) n=436	rankordning n=54	andel (procent) n=54	rankordning n=23	andel (procent) n=23	rankordning n=10	andel (procent) n=10	rankordning n=523	andel (procent) n=523
<i>blåbär</i>		4	6,4 %	3	14,8 %	3	13 %	3	10 %	4	7,6 %
<i>blåklint</i>		3	13,3 %	4	13 %	4	4,3 %	2	20 %	3	13 %
<i>hav</i>		2	28,4 %	2	29,6 %	2	30,4 %			2	28,1 %
<i>jeans</i>		7	0,7 %	5	1,9 %					7	0,8 %
<i>klar himmel</i>	x	1	44,3 %	1	38,9 %	1	52,2 %	1	70 %	1	44,6 %
<i>odonbär</i>		8	0,5 %							8	0,4 %
<i>smurf</i>		6	1,4 %							6	1,1 %
<i>vatten</i>		5	5 %	5	1,9 %					5	4,4 %

Näst flest respondenter, 28 procent, menar att det bästa exemplet på BLÅ är *hav*.

I respondentgruppen svenska/Sverige väljer enbart åldersgruppen ≤ 25 år *hav* (44 procent) framför *klar himmel* (31 procent).

4.2.7 Brun

SO (2021) definierar BRUN genom referens till objekt och relation till andra färger enligt följande:

1 som har färg som en pepparkaka dvs. en blandfärg av svart, gult och rött

Av respondenterna håller enbart 11 procent med SO (2021) om att det bästa exemplet på BRUN är *pepparkaka*, vilket framgår av tabell 13. I stället anger 33 procent respektive 29 procent att det bästa exemplet på BRUN bland de listade alternativen är *choklad* eller *mull*.

Tabell 13 BRUN i SO (2021) och i enkätsvar

BRUN	SO (2021)	Svenska Sverige		Svenska Finland		Övr. språk Sverige		Svenska Övr. länder		Totalt	
		rankordning n=436	andel (procent) n=436	rankordning n=54	andel (procent) n=54	rankordning n=23	andel (procent) n=23	rankordning n=10	andel (procent) n=10	rankordning n=523	andel (procent) n=523
<i>björn</i>		4	8,3 %	3	11,1 %	4	8,7 %			4	8,4 %
<i>bröd</i>		8	0,5 %							8	0,4 %
<i>choklad</i>		1	32,3 %	1	38,9 %	2	26,1 %	1	50 %	1	33,1 %
<i>kaffe</i>		5	6,9 %	5	9,3 %	6	4,3 %	3	10 %	5	7,1 %
<i>kastanj</i>		6	6,2 %	7	3,7 %	6	4,3 %	3	10 %	6	5,9 %
<i>mull</i>		2	29,6 %	2	20,4 %	1	30,4 %	2	30 %	2	28,7 %
<i>pepparkaka</i>	x	3	11 %	3	11,1 %	4	8,7 %			3	10,7 %
<i>potatis</i>		8	0,5 %							8	0,4 %
<i>trä</i>		7	4,8 %	6	5,6 %	3	17,4 %			7	5,4 %

I respondentgruppen svenska/Sverige väljer fler i åldersgruppen 36–45 år respektive 56–65 år *mull* (32 procent respektive 38 procent) än *choklad* (31 procent respektive 27 procent). *Choklad* har störst stöd i åldersgruppen 26–35 år, där 51 procent anser att det är det bästa exemplet.

4.2.8 Orange

SO (2021) definierar ORANGE genom referens till objekt och genom både explicit och implicit relation till andra färger.

- som har färg som en apelsin dvs. ett mellanting mellan rött och gult

SYN. brandgul

För den utpekade synonymen BRANDGUL framgår att den har en färg ”som ligger mitt emellan gult och rött” med en implicit betydelserektion till ORANGE som jämförelse. BRANDGUL saknar dock definition genom referens till objekt.

Som tabell 14 visar anger majoriteten i alla fyra respondentgrupper, liksom SO (2021), att det bästa exemplet på ORANGE är *apelsin*.

Tabell 14 ORANGE i SO (2021) och i enkätsvar

ORANGE		SO (2021)		Svenska Sverige		Svenska Finland		Övr. språk Sverige		Svenska Övr. länder		Totalt	
		rangordning	andel (procent)	rangordning	andel (procent)	rangordning	andel (procent)	rangordning	andel (procent)	rangordning	andel (procent)	rangordning	andel (procent)
		n=436	n=436	n=54	n=54	n=23	n=23	n=10	n=10	n=523	n=523		
<i>apelsin</i>	x	1	69 %	1	70,4 %	1	43,5 %	1	50 %	1	67,7 %		
<i>aprikos</i>		8	0,2 %			5	8,7 %			7	0,6 %		
<i>eld</i>		2	9,2 %	5	3,7 %	2	13 %	3	10 %	3	8,8 %		
<i>flytväst</i>		5	4,4 %	2	11,1 %	2	13 %			4	5,4 %		
<i>guldfisk</i>		7	0,5 %					3	10 %	7	0,6 %		
<i>mandarin</i>		6	2,5 %			6	4,3 %			6	2,3 %		
<i>morot</i>		3	8,9 %	3	9,3 %	2	13 %	2	20 %	2	9,4 %		
<i>solnedgång</i>		4	5,3 %	4	5,6 %	6	4,3 %	3	10 %	4	5,4 %		

Av samtliga respondenter instämmer 68 procent i att *apelsin* är bästa exemplet på ORANGE. Nio procent av respondenterna, näst flest, svarar *morot*.

4.2.9 Rosa

För att beskriva ROSA använder SO (2021) ingen relativsats. SO (2021) definierar ROSA explicit och implicit genom relation till andra färger enligt följande:

- ljus röd
JFR ¹skär 1

I artikeln för SKÄR beskriver SO (2021) färgen som "ljus röd" med en jämförelsehänvisning till ROSA.

SO (2021) refererar inte till något objekt i definitionen av ROSA, men som framgår av tabell 15 pekar totalt 28 procent av respondenterna ut *körsbärsblomma* som det bästa exemplet på ROSA bland de listade alternativen, och totalt 26 procent väljer *ros*.

Tabell 15 ROSA i enkätsvar

ROSA	SO (2021)	Svenska Sverige rangordning n=436	Svenska Sverige andel (procent) n=436	Svenska Finland rangordning n=54	Svenska Finland andel (procent) n=54	Övr. språk Sverige rangordning n=23	Övr. språk Sverige andel (procent) n=23	Svenska Övr. länder rangordning n=10	Svenska Övr. länder andel (procent) n=10	Totalt rangordning n=523	Totalt andel (procent) n=523
<i>Barbie</i>		3	15,8 %	4	11,1 %	2	21,7 %	2	20 %	3	15,7 %
<i>gris</i>		5	9,2 %	3	16,7 %	5	8,7 %	4	10 %	5	9,9 %
<i>körbärs- blomma</i>		1	27,8 %	2	31,5 %	3	17,4 %	2	20 %	1	27,5 %
<i>lax</i>		6	8,7 %			3	17,4 %	4	10 %	6	8,2 %
<i>persika</i>		7	0,7 %			6	4,3 %			7	0,8 %
<i>ros</i>		2	24,5 %	1	37 %	1	26,1 %	1	30 %	2	26 %
<i>räka</i>		4	13,3 %	5	3,7 %	6	4,3 %	4	10 %	4	11,9 %

I respondentgruppen svenska/Sverige noteras skillnader mellan åldersgrupperna. Respondenter 46–55 år och ≥ 66 år föredrar *ros* (27 procent och 31 procent) framför *körbärsblomma* (26 procent och 30 procent), medan majoriteten i åldersgruppen ≤ 25 år föredrar *Barbie* (31 procent) och *körbärsblomma* och *ros* har lika stort stöd (19 procent). Män i respondentgruppen svenska/Sverige föredrar *Barbie* (23 procent) framför *körbärsblomma* (18 procent), medan kvinnor föredrar *körbärsblomma* (29 procent) framför *ros* (27 procent). Det senare alternativet väljs av 17 procent av männen. Av kvinnorna väljer 14 procent *Barbie*.

4.2.10 Lila

Liksom ROSA definierar SO (2021) adjektivet LILA enbart genom explicit och implicit relation till andra färger enligt följande.

- som har en färg som ligger mellan blått och rött vanligen närmare blått
JFR gredelin, violett

Även i artiklarna för GREDELIN och VIOLETT definieras färgbeteckningarna enbart genom relation till andra färger. GREDELIN ”som har en (bjärt) färg som ligger mellan rött och blått”, medan VIOLETT ”som har en färg mellan blått och rött vanligen närmare

blått och ofta tämligen mild”. Båda artiklarna hänvisar också till varandra, och till LILA, som jämförelse.

SO (2021) refererar inte till något objekt i definitionen av LILA, men som tabell 16 visar pekar en klar majoritet av samtliga respondenter, 63 procent, ut *syren* som bästa exempel på LILA.

Tabell 16 LILA i enkätsvar

LILA	SO (2021)	Svenska Sverige		Svenska Finland		Övr. språk Sverige		Svenska Övr. länder		Totalt	
		rangordning n=436	andel (procent) n=436	rangordning n=54	andel (procent) n=54	rangordning n=23	andel (procent) n=23	rangordning n=10	andel (procent) n=10	rangordning n=523	andel (procent) n=523
<i>blåregn</i>		5	0,5 %							5	0,4 %
<i>ljung</i>		2	19,7 %	3	11,1 %	2	26,1 %			2	18,7 %
<i>skogsviol</i>		3	12,4 %	2	13 %	4	8,7 %	2	30 %	3	12,6 %
<i>syren</i>		1	62,8 %	1	74,1 %	1	39,1 %	1	70 %	1	63,1 %
<i>vindruva</i>		4	4,6 %	4	1,9 %	2	26,1 %			4	5,2 %

Enbart i gruppen övriga språk/Sverige menar färre än hälften att *syren* är det bästa exemplet på LILA. I den gruppen väljer många i stället *ljung* och *vindruva*.

4.2.11 Grå

För att definiera GRÅ använder SO (2021) referens till objekt samt relation till andra färger enligt följande:

- som har färg som mulen himmel i olika ljushetsgrader mellan svart och vitt

Som ses i tabell 17 håller en majoritet, totalt 33 procent, i respondentgrupperna med SO (2021) om att *mulen himmel*, eller *regnmoln* som alternativet listas som i enkäten, är det bästa exemplet på GRÅ. Något färre, 25 procent av samtliga respondenter, menar att det bästa exemplet på GRÅ är *aska*, vilket också är det alternativ som flest (39 procent) i gruppen övriga språk/Sverige väljer.

Tabell 17 GRÅ i SO (2021) och i enkätsvar

GRÅ											
	SO (2021)	Svenska Sverige rangordning n=436	Svenska Sverige andel (procent) n=436	Svenska Finland rangordning n=54	Svenska Finland andel (procent) n=54	Övr. språk Sverige rangordning n=23	Övr. språk Sverige andel (procent) n=23	Svenska Övr. länder rangordning n=10	Svenska Övr. länder andel (procent) n=10	Totalt rangordning n=523	Totalt andel (procent) n=523
<i>aska</i>		2	24,5 %	2	25,9 %	1	39,1 %	5	10 %	2	25 %
<i>bly</i>		3	12,6 %	6	5,6 %			5	10 %	4	11,3 %
<i>elefant</i>		4	12,4 %	3	16,7 %	3	17,4 %	1	20 %	3	13,2 %
<i>mur</i>		5	6,7 %	7	1,9 %	4	8,7 %	1	20 %	6	6,5 %
<i>mus</i>		7	2,3 %	4	11,1 %	4	8,7 %			7	3,4 %
<i>regnmoln</i>	x	1	33,9 %	1	29,6 %	2	21,7 %	1	20 %	1	32,7 %
<i>rått</i>		8	0,9 %							8	0,8 %
<i>rök</i>		5	6,7 %	5	9,3 %	6	4,3 %	1	20 %	5	7,1 %

Män i respondentgruppen svenska/Sverige föredrar *aska* i lika stor utsträckning som *regnmoln* (29 procent), medan kvinnor väljer *regnmoln* (34 procent) framför *aska* (24 procent).

5. Diskussion

As a rule, the members of a lexical set pose the same kinds of lexicographic problem and should be handled in the same way in a dictionary. (Atkins & Rundell 2008:124)

I det föregående kapitlet har redovisats hur färger beskrivs i Svensk ordbok (2021), vilka skillnader i beskrivningen av färgerna som ses mellan artiklarna, liksom i vilken utsträckning som ordbokens definition genom referens till objekt överensstämmer med ordbokens målgruppers uppfattning om bästa exempel på respektive färg (bland de alternativ som listades i enkäten). Av granskningen framgår att SO (2021) definierar de elva färgbeteckningarna genom referens till objekt, genom relation till andra färger och/eller genom fysiska egenskaper. Det har även framgått att definitionsmetoder, liksom definitionsvokabulär, varierar mellan artiklarna.

I detta kapitel diskuteras ett antal aspekter på resultatet i relation till teori och tidigare forskning. Detta görs i avsnitt 5.1–5.3 dels utifrån artiklarnas mikrostruktur och definitionsvokabulär, dels i jämförelse med betydelsebeskrivningar i Svensk ordbok för andra kulörtoner. Därefter, i avsnitt 5.4, förs diskussionen utifrån användningen av lexikala prototyper som referensobjekt i SO (2021) och hos språkbrukarna.

5.1 Referens till objekt

I nio av de elva artiklarnas betydelsebeskrivningar definieras alltså färgbeteckningen genom referenser till objekt, och i åtta av nio fall är dessa objekt naturligt förekommande. Formuleringarna som rör referens till objekt skiljer sig något åt då tre av de nio definitionerna modifieras med ett ”liknar”. I betydelsebeskrivningarna förekommer totalt tre varianter för att introducera objekt: ”som +[objekt]” respektive ”som liknar +[objekt]”, men därutöver även ”som påminner om +[objekt]”, där den senare främst används i beskrivningar av perifera kulörtoner. För att illustrera variationen i hur definition genom referens till objekt formuleras ses i tabell 18 nedan exempel på hur ett antal blå kulörtoner beskrivs i Svensk ordbok (2021). Den grundläggande färgtermen BLÅ är ”färg som liknar klarhimmel” medan CYANBLÅ har ”blå färg med en nyans som påminner om blåklint”. Här kan även noteras att BLÅ

utgör efterled även i ett antal uppslagsord där ”färg” inte anges som genus proximum, där exempelvis HIMMELSBLÅ är ”intensivt blå som molnfri himmel”, ISBLÅ definieras ”som genomskimrad is el. som en isyta i skymningen” och DAGGBLÅ ”som har mattblå yta som påminner om dagg”.

Tabell 18 Betydelsebeskrivningar inom BLÅ i SO (2021)

				Objekt	Implicit relation	
BLÅ	som har		färg	som liknar	klar himmel	JFR grön
<i>ljusblå</i>	som har		ljus blå färg			JFR is-blå
<i>mörkblå</i>	som har		mörkt blå färg			
<i>lavendel-blå</i>	som har		milt blågrå färg			
<i>kungsblå</i>	som har	en	(djupt) himmelsblå färg			
<i>cyanblå</i>	som har		blå färg	med en nyans	som påminner om	blåklint
<i>daggblå</i>	som har		mattblå yta		som påminner om	dagg; om bär eller dylikt
<i>isblå</i>			blåaktig	som	genomskimrad is el. som en isyta i skymningen	JFR ljusblå
<i>himmelsblå</i>			intensivt blå	som	molnfri himmel	JFR azurblå
<i>azurblå</i>			himmelsblå	med dragning åt det ljusa och klara		

Ytterligare två varianter av definition genom referens till objekt som används i SO (2021), ses i beskrivningen av FALURÖD: ”färg som många svenska trähus är målade i”, samt KORNGUL, med omvänd konstruktion med objektet före kulörton: ”det mogna kornets gulaktiga färg” (se tabell 19).

Tabell 19 Betydelsebeskrivning FALURÖD, KORNGUL i SO (2021)

	(Objekt)		Explicit	(Objekt)
<i>faluröd</i>	som har	en	mörkröd färg	som många svenska trähus är målade i
<i>korngul</i>	som har	det	mogna kornets gulaktiga färg	

Som regel används följande grundkonstruktion för att definiera färgbeteckningen genom referens till objekt:

som har (+[kulörton/er]) färg som/som liknar/som påminner om
+[(en/ett) objekt]

Men som konstaterats ovan förekommer ett antal undantag från grundstrukturen (jfr Atkins & Rundell 2008:124). För att underlätta för ordboksanvändarna kan det finnas anledning att se över utformning och tillämpning av strukturen för definition genom referens till objekt.

5.2 Relation till andra färger

Definition genom relation till andra färger kan realiseras explicit i betydelsebeskrivningen och implicit genom betydelsereationer.

Av de fyra grundfärgerna markeras i RÖD och BLÅ en betydelsereation till en annan färg. I RÖD hänvisas implicit till ORANGE och ROSA som jämförelse, i vilka relationen framgår både explicit och implicit, med ömsesidiga JFR. I artikeln för BLÅ uttrycks ingen explicit relation till andra färger, däremot hänvisas till GRÖN för jämförelse (se tabell 20).

Tabell 20 Definition genom relation till andra färger: BLÅ, GRÖN i SO (2021)

som har färg som ...					
BLÅ	liknar	klar himmel	en av grundfärgerna	vanligen uppfattad som kall	JFR grön
GRÖN		friskt gräs	traditionellt en av grundfärgerna	vanligen uppfattad som kall	

Hänvisningen från BLÅ till GRÖN skulle kunna tolkas som en implicit relation, men i artikeln för GRÖN framkommer inga referenser till andra färger vare sig explicit eller implicit, och det är oklart varför just GRÖN pekas ut i BLÅ. Betydelsereationen från BLÅ till GRÖN skulle möjligen kunna motiveras av att båda är kalla färger, men då bör naturligtvis, liksom om relationen baseras på färggruppstillhörighet, artiklarna hänvisa till varandra.

När det gäller betydelsebeskrivningarna för de elva färgbeteckningarna kan konstateras att explicit definition genom relation till andra färger enbart används för färger motsvarande Berlin och Kay (1969) senare faser: VI (BRUN) och VII (ORANGE,

ROSA, LILA och GRÅ). I tabell 21 nedan ses hur även formuleringarna för att definiera relationen till andra färger varierar i artiklarna.

Tabell 21 Definition genom relation till andra färger i SO (2021)

		Explicit relation	Implicit relation
BRUN	blandfärg av	svart, gult och rött	
ORANGE	ett mellanting mellan	rött och gult	SYN. brandgul
ROSA	ljust	röd	JFR skär
LILA	ligger mellan	blått och rött	JFR gredelin, violett
GRÅ	olika ljushetsgrader mellan	svart och vitt	

Frågan om det finns en betydelsebärande skillnad mellan ”ett mellanting mellan” (ORANGE) och ”ligger mellan” (LILA), och om den ordning i vilken färgerna nämns har betydelse föranleder en utökad granskning av hur SO (2021) definierar andra färgbeteckningar utöver de elva grundläggande färgtermerna. Vid en jämförelse mellan den grundläggande färgtermen ORANGE och färgbeteckningen BRANDGUL, som anges som synonyma (se tabell 22), beskrivs ORANGE som ”ett mellanting mellan rött och gult” medan BRANDGUL ”ligger mitt emellan gult och rött”.

Tabell 22 Definition genom relation till andra färger: ORANGE, BRANDGUL i SO (2021)

som har...						
ORANGE	färg som	en apelsin	dvs.	ett mellanting mellan	rött och gult	SYN. brandgul
<i>brandgul</i>	en färg som			ligger mitt emellan	gult och rött	SYN. orange

I definitionerna av ORANGE och BRANDGUL ses också att färgerna nämns i omvänd ordning. Formuleringen i ORANGE kan, i enlighet med Svensk ordboks definition av MELLANTING¹³, tolkas som ”en blandning av rött och gult” – med ospecificerad fördelning – medan formuleringen ”mitt emellan” i BRANDGUL kan förstås som ”lika gul som rött”. Oavsett vilket går det naturligtvis att hävda att ORANGE och BRANDGUL ”betyder – mer eller mindre – detsamma”, som SYN definieras i SO (se avsnitt 2.1), och att en synonymrelation föreligger.

¹³ SO (2021) definierar MELLANTING som ”företeelse med egenskaper som är en blandning av två andras”.

Även vid en jämförelse mellan den grundläggande färgtermen ROSA och färgbeteckningen SKÄR uppstår frågan om synonymer, men från omvänt perspektiv. Av tabell 23 framgår hur såväl ROSA som SKÄR definieras likadant: ”ljus röd” och hänvisar till varandra för jämförelse, inte som synonymer. Detta kan ses i ljuset av ILLRÖD och ELDRÖD, som båda har definitionen ”intensivt röd” med en ömsesidig synonymrelation. Noteras kan också att CERISE, som bland annat diskuteras tillsammans med ROSA och SKÄR i Vejdemo et al. (2015), definieras i Svensk ordbok som ”körsbärsröd eller violettrosa” utan hänvisning till vare sig RÖD, VIOLETT eller ROSA.

Tabell 23 Definition genom relation till andra färger: ROSA, SKÄR, ILLRÖD, ELDRÖD, CERISE i SO (2021)

		Explicit relation		Implicit relation
ROSA		ljus	röd	JFR skär
skär		ljus	röd	JFR rosa
illröd		intensivt	röd	SYN. eldröd
eldröd		intensivt	röd	SYN. illröd
cerise	som har	körsbärsröd eller violettrosa		färg

Smärre variationer i betydelsebeskrivningarna ses även i jämförelse mellan LILA och två andra beteckningar för kulörtoner mellan RÖD och BLÅ: GREDELIN OCH VIOLETT (tabell 24).

Tabell 24 Definition genom relation till andra färger: LILA, GREDELIN, VIOLETT i SO (2021)

som har en ...						
LILA		färg som ligger	mellan	blått och rött	vanligen närmare blått	JFR gredelin, violett
gredelin	(bjärt)	färg som ligger	mellan	rött och blått		JFR lila, violett
violett		färg	mellan	blått och rött	vanligen närmare blått och ofta tämligen mild	JFR gredelin, lila

Två av de tre artiklarna, som samtliga hänvisar till varandra, har tillägget ”som ligger”, och liksom för ORANGE och BRANDGUL skiftar ordningen som de relaterade färgerna nämns: ”blått och rött” (LILA och VIOLETT) respektive ”rött och blått” (GREDELIN). Eftersom såväl LILA som VIOLETT också har tillägget ”vanligen närmare blått” skulle

alltså nämnd ordning kunna förstås som betydelsebärande i dessa fall. Just tillägget ”vanligen närmare blått” i LILA och VIOLETT kan tolkas som att bjärta GREDELIN då snarast är en skarp neutral blå-röd kulörton, medan LILA och VIOLETT drar mot blått, där VIOLETT är mild¹⁴ i förhållande till LILA. Har färgerna ”mer eller mindre” samma betydelse?

Ytterligare variationer i formuleringarna för explicit relation till andra färger, ses bland annat i betydelsebeskrivningarna för kulörtoner som har en vit eller mycket ljus bas. Samtliga artiklar inleds med relativsats inkluderande genus proximum, men den explicita relationen till andra färger tas upp före, i förekommande fall, referens till objekt (jämför tabell 3, s. 26). BEIGE definieras som ”ljus grågul färg”, BENVIT som ”vit färg bruten i gulgrått”, OFF-WHITE som ”huvudsakligen vit färg [...] vanligen med dragning åt beige”, och SANDFÄRGAD definieras som ”ljus gulbrun eller gulgrå färg”. Som framgår av tabell 25 anges inga betydelsereationer genom SYN eller JFR mellan artiklarna.

Tabell 25 Definition genom relation till andra färger: VIT, OFF-WHITE, BEIGE, BENVIT, SANDFÄRGAD i SO (2021)

som har ...				
VIT			färg	som nyfallen snö
<i>off-white</i>	huvud- sakligen	vit	färg	men med någon inblandning av annan vanligen med dragning åt beige
<i>beige</i>		ljus grågul	färg	
<i>benvit</i>		vit	färg	bruten i gulgrått
<i>sandfärgad</i>		ljus gul- brun eller gulgrå	färg	som liknar sandens vanligen om hår el. kläder

Sammanfattningsvis kan konstateras att det i SO (2021) används ett antal olika konstruktioner för att definiera färg genom relation till andra färger. I artiklar där relation till andra färger följer definition genom referens till objekt, som i BRUN och ORANGE (tabell 21), ses följande konstruktion:

som har (en) färg som +[objekt] dvs. en blandfärg av/ett mellanting mellan +[kulörtoner]

¹⁴ SO (2021) definierar MILD som ”skonsam och behaglig för sinnen”.

Men, som ses bland annat i SANDFÄRGAD (tabell 25) och CYANBLÅ (tabell 18), förekommer även en omvänd konstruktion med objektet efter kulörtonen:

som har +[kulörton/er] färg som +[objekt]

När betydelsen definieras utan objekt och enbart explicit genom relation till andra färger, som i BEIGE (tabell 25) och CERISE (tabell 23), används företrädesvis den senare konstruktionen utan objekt:

som har +[kulörton/er] färg

Ytterligare en variant som används, exempelvis i BRANDGUL (tabell 22), LILA, GREDELIN, VIOLETT (tabell 24), positionerar kulörtonen i förhållande till omgivande färger i färgcirkeln:

som har en färg (som ligger) mellan/mitt emellan +[kulörtoner]

Ett antal kulörtoner i SO (2021), som AZURBLÅ (tabell 18) liksom ROSA, SKÄR, ILLRÖD, ELDRÖD (tabell 23) definieras explicit genom relation till andra färger, ibland även implicit, men utan relativsats och genus proximum:

+ [kulörton/er]
(SYN/JFR +[färgbeteckning])

Det kan därmed konstateras att det finns stora möjligheter att förbättra strukturen och vokabulären i de delar som rör definition genom relation till andra färger.

Analysen av definition genom implicit relation till andra färger bekräftar också slutsatserna i Blensenius et al. (2021) när det gäller utvecklingspotentialen av betydelserelationerna i SO (2021). Det gäller både innebörden av och skillnaden mellan SYN och JFR (se tabell 23), som kan vara svår att tolka för ordboksanvändarna, och brister i korsreferenserna mellan artiklar, exempelvis genom ensidighet (exempelvis BLÅ till GRÖN) och asymmetri, som från HIMMELSBLÅ till AZURBLÅ genom JFR:

- [intensivt blå som molnfri himmel](#)
JFR [azurblå](#)

där betydelsebeskrivningen i AZURBLÅ i stället länkar ordet [himmelsblå](#) till artikeln HIMMELSBLÅ:

- **himmelsblå** med dragnig åt det ljusa och klara

Det i Blensenius et al. (2021) redan konstaterade behovet av översyn och utveckling av både val av, och ömsesidigheten i, betydelserelationer i SO (2021) stöds alltså av resultatet i denna uppsats.

5.3 Fysiska egenskaper

Definition genom fysiska egenskaper används i sex av de elva betydelsebeskrivningarna i Svensk ordbok: SVART och VIT beskrivs utifrån hur ljuset absorberas respektive reflekteras, medan BLÅ, GRÖN, GUL och RÖD beskrivs som grundfärger.

När det gäller SVART och VIT visas i tabell 26 hur det i VIT påpekas att ytan ”återkastar alla ljusstrålar och därför eg. inte har någon färg”, att inte heller SVART, i egentlig mening, är en färg nämns emellertid inte.

Tabell 26 Definition genom fysiska egenskaper i SO (2021): ljus

Fysisk egenskap ljusspektrum	
SVART	är så mörk som möjligt (på grund av att alla ljusstrålar absorberas)
VIT	är så ljus som möjligt; om föremål(s yta) som återkastar alla ljusstrålar och därför eg. inte har någon färg

I GRÅ, blandningen av två icke-färger, nämns ”ljushetsgrad” (se tabell 7), men som tidigare konstaterats (avsnitt 4.1.3) avser det snarare en variation i kulörton än ett fysikaliskt fenomen.

I beskrivningen av de fyra grundfärgerna skiljer sig, som konstaterats i avsnitt 4.1.3, den exakta formuleringen åt: RÖD och BLÅ är ”en av grundfärgerna”, medan GUL och GRÖN är ”traditionellt en av grundfärgerna”. Likalydande formuleringar ses också i den första upplagan av SO (2009). Vad som föranleder tillägget ”traditionellt” är oklart. I Dalin (1850) definieras GRUNDFÄRG som ”[b]enämning på hvardera af de tre färgerna: rödt, gult och blååt, af hvilka alla de öfriga genom blandning bildas”, medan GRUNDFÄRG i SAOB beskrivs som

(i fackspr.) om de viktigaste förekommande färgerna; särsk. om de enkla färger (elementarfärgerna) varur de övriga uppstå gm färgblandning. LJUNGGREN *Est. 2: 307* (1860). Rödt, grönt och violett (eller

enligt Maxwell rött, grönt och blått) .. kallas .. de fysiologiska grundfärgerna.
 RYDBERG *FilosFörel. 3: 199* (1878). *2UB 10: 318* (1907). (SAOB)

Nationalencyklopedin menar, å sin sida att GRUNDFÄRG är

i färgläran ett föråldrat begrepp som ansågs sammanfatta elementarfärgerna för seendet (det rena gula, som varken drar åt rött eller grönt, samt rött, blått och grönt definierade på analogt sätt; se NCS) och primärfärgerna för färgblandning (NE)

Det saknas således historiska och tekniska motiv för särskiljandet av RÖD och BLÅ respektive GUL och GRÖN genom tillägget ”traditionellt”.

SO (2021) ska beskriva språket och är inte en sakordbok med encyklopediska upplysningar. Det är därför rimligt att definitioner genom fysiska egenskaper görs i en mycket begränsad omfattning. Men i den mån definitionsmetoden används bör den tillämpas konsekvent. Sammantaget ses därför möjligheter att förtydliga och renodla betydelsebeskrivningarna även när det gäller definition genom fysiska egenskaper.

5.4 Referens till objekt och språkbrukarnas bästa exempel

SO (2021) definierar nio av elva färgbeteckningar genom referens till objekt. I detta avsnitt diskuteras ordbokens val av objekt och respondenternas val av bästa exempel på färgen bland de listade alternativen i enkäten.

De nio objekt som SO (2021) använder får störst genomsnittligt stöd totalt hos grupperna svenska/Sverige och svenska/Finland: 35 procent. Motsvarande stöd för de nio objekten från de båda grupperna övriga språk/Sverige och svenska/Övriga länder är 30 procent respektive 29 procent. Återigen ska dock framhållas att antalet respondenter i de två sistnämnda grupperna är få.

I en analys av överensstämmelsen mellan SO (2021) och respondentgruppernas svar kan konstateras att majoriteten inom de fyra respondentgrupperna instämmer i ordbokens val av referensobjekt när det gäller tre av färgerna: VIT är *snö*, BLÅ är *klar himmel* och ORANGE är *apelsin*. En majoritet inom tre av de fyra respondentgrupperna delar dessutom ordbokens uppfattning att referensobjektet för RÖD är *(rinnande) blod*, att GRÖN är *(friskt) gräs*, och att GRÅ är *mulen himmel/regnmoln*. Avvikande uppfattningar ses inom de mindre respondentgrupperna där majoriteten inom

svenska/övriga länder menar att det bästa exemplet på RÖD är *hjärta*, och majoriteten inom gruppen övriga språk/Sverige som pekar ut *aska* respektive *skog* som bästa exempel på GRÅ respektive GRÖN.

Även i tidigare studier beskrivs VIT företrädesvis som *snö*, men även som *mjölk* (Pakuła 2010; Williams 2014; Zayniev 2019). Här är det dock enbart 11 procent av respondenterna som upplever att det bästa exemplet på VIT är *mjölk*. Högst andel som väljer *mjölk* i stället för *snö* återfinns i gruppen övriga språk/Sverige (17 procent). Såväl ordböcker som majoriteten av språkbrukarna i Pakuła (2010) är också överens om att (*rinnande*) *blod* är det bästa exemplet på RÖD, (*klar*) *himmel* på BLÅ, samt *gräs* på GRÖN. Däremot ses i Pakuła (2010) hur ordböckerna definierar GRÅ genom referens främst till *regnmoln* och *aska*, medan språkbrukarna även föredrar *mus*, *mur*, *rök* och *hår*. Att vissa objekt, i synnerhet de naturligt förekommande, tycks vara språköverskridande konstateras exempelvis i Williams (2014:83).

Sex av de nio refererade objekten i SO (2021) är alltså samma objekt som majoriteten av samtliga respondenter upplever som bästa exempel på färgen bland de listade alternativen i enkäten. Störst stöd finns för att ORANGE är *apelsin*, där totalt 68 procent av respondenterna i de analyserade grupperna instämmer. Även i andra språk förknippas ORANGE med *apelsin*, men också med andra citrusfrukter. I Pakułas studie menar till exempel majoriteten av de japanska språkbrukarna att ORANGE är *mandarin* (2010). I standardkinesiska saknar de kulörtoner som omfattas av ORANGE en egen grundläggande färgterm. För att beteckna ekvivalenta kulörtoner används sammansättningar som exempelvis, i bokstavlig översättning, *mandarin+GUL*, *mandarin+RÖD*, eller *apelsin+GUL*: Som frukt är mandariner vanligare än apelsiner vilket reflekteras i språkbruket (Bogushevskaya 2018).

I denna uppsats används svenska ORANGE motsvarande engelska ORANGE, vilket har motiverats i avsnitt 3.1.1. Men det råder delade meningar bland uppsatsens respondenter om vilken beteckning som ska användas för kulörtoner som ligger mellan RÖD och GUL, liksom huruvida kulöromfång och fokalfärger är samma för de två beteckningarna.

[D]et heter brandgult, inte orange. (Respondentkommentar)

Jag saknar de äldre svenska orden "brandgul" och "skär" i er enkät. De ger mig andra associationer än orange respektive rosa.
(Respondentkommentar)

Objekten för färgbeteckningarna SVART, BRUN och GUL är de tre objekt som SO (2021) refererar till och som respondenterna i samtliga grupper ställer sig tvekan till.

SO (2021) definierar SVART som *sot*, vilket bara får stöd hos 12 procent av respondenterna totalt. I stället menar 34 procent av respondenterna att SVART är *kol* och 29 procent att SVART är *natt*. I SO (2021) definieras SOT som "rest efter förbränning i form av finfördelat kolstoff", medan KOL beskrivs som "(svart) brännbart material som har avlagrats i berggrunden". Trots att förhållandevis få respondenter anger *sot* som prototypiskt objekt för SVART refereras till objektet i ett antal svenska ordböckers definition av SVART (NOK 2006; Lexin 2011; SSO 2016).

Att definiera BRUN genom referensobjektet *pepparkaka*, som SO (2021), gör 11 procent av respondenterna, vilket kan jämföras med de 33 procent som anger *choklad* och 29 procent som anger *mull* som bästa exempel på BRUN. SO (2021) får medhåll att referensobjekt för BRUN är *pepparkaka* av en annan ordbok (SSO 2016), medan flera andra ordböcker anger *choklad* som referensobjekt för BRUN (NOK 2006; BSO 2010; Lexin 2011). Ett alternativ som inte listades i enkäten, och som heller inte förekommer i någon av de nämnda ordböckerna, är att det bästa exemplet på BRUN är *avföring*, något som respondenterna hos Pakuła (2010) nämner och som det också finns skäl att återkomma till i framtida analyser av enkätens fritextsvar.

Ser det som liiiiite osannolikt att "bajs" inte är högt upp på vad folk associerar med "brun". Sen kanske folk inte säger det rakt ut men det är en annan sak :P (Respondentkommentar)

Mest frågande står respondenterna inför att det bästa exemplet på färgen GUL skulle vara "ett äggs inre del" (SO 2021). Endast fem procent av respondenterna markerar *äggula* som bästa exempel på GUL. I stället väljer 41 procent *sol* och 25 procent *citron*, vilka också refereras till av språkbrukarna i Pakuła (2010). I andra svenska ordböcker nämns *citron* (NOK 2006; SSO 2016) och *guld* (Lexin 2011), men inte *äggula*. Två nordiska ordböcker instämmer emellertid i beskrivning av GUL som *äggula*: Den Danske Ordbog och Det Norske Akademis Ordbok.

När det gäller ROSA och LILA, de två färgbeteckningar som SO (2021) inte definierar genom referens till objekt, är hela 63 procent av respondenterna överens om att LILA är *syren*. Däremot råder det skilda meningar om ROSA: 28 procent menar att ROSA är *körsbärsblomma* och 26 procent menar att ROSA är *ros*. Även i den skiktade analysen av respondentgruppen svenska/Sverige ses en större oenighet såväl mellan könen som mellan åldersgrupperna om valet av bästa objekt för ROSA. Skiljaktiga meningar bland språkbrukarna om bästa exempel på ROSA ses även i Pakuła (2010).

I enkätsvaren ses dessutom, i synnerhet för respondenterna i gruppen svenska/Sverige, att *körsbärsblomma* är det oftast valda alternativet under försommaren, medan *ros* uppfattas som mest typiskt för färgen under juni och juli. Att årstiden kan påverka den kognitiv representationen konstaterar även en respondent:

Jag tror att jag skulle svara olika på vintern och på sommaren. Sommartid kommer många olika blomnamn upp, men det skulle förmodligen inte ske lika lätt på vintern. (Respondentkommentar)

Här ska noteras att det även i tidigare studier (se exempelvis Vejdemo et al. 2015) har konstaterats skillnader mellan hur språkbrukare kategoriserar och benämner kulörtoner som motsvarar engelska PINK och PURPLE.

[...] ett stort problem är att det är stor skillnad på hubbabubba-rosa och ceriserosa för att ta ett exempel. Tonerna gör stor skillnad för innebörden och det hade varit bra om respondenterna fått tala om/markera en specifik variant av varje färg. (Respondentkommentar)

Bland alternativen för färgen lila hade jag förväntat mig en ännu mörkare nyans, typ aubergine. Egentligen kändes alla för ljusa (och druvor är röda...) (Respondentkommentar)

Av enkäten framgår alltså inte vilken kulörton eller fokalfärg som avses med en färgbeteckning, men bara en handfull respondenter har kommenterat att det var svårt att beskriva en färg som inte var definierad i kulörton, liksom att olika kulörtoner bäst exemplifieras av olika objekt.

Det var svårt att svara på för nyanserna av färgerna är avgörande för associationer till både känslor och ting. (Respondentkommentar)

Egentligen tycker jag inte detta går. Allt är en fråga om nyanser. Visa mig en färg i stället så skulle jag ge mycket bättre associationer. (Respondentkommentar)

Naturligtvis finns fördelar att med illustrationer förklara ord och termer, men dessa kan, som Statistiska centralbyrån skriver, även ”medföra att respondenten avgränsar ett koncept eller sin referenspunkt på oönskade sätt” (2016:186–187). Detta sågs också i den mindre pilotundersökning som genomfördes inför distributionen (resultatet från den ingår inte i slutresultatet). Där tycktes formen på de bilder på färger som användes påverka deltagarnas associationer; fyrkantiga former ledde till tankarna till fyrkantiga objekt, och runda bilder till runda objekt. Även den enskilda kulörton som användes som exempel tycktes påverka respondenternas associationer. Därför togs bilderna bort i den distribuerade enkäten. Det ska också framhållas att inte heller SO (2021) illustrerar kulörtonen som färgbeteckningen avser och som beskrivs.

Den fördjupade analysen av den största respondentgruppen svenska/Sverige (n=436) visar att det generellt – och oavsett respondenternas ålder och könsidentitet – råder konsensus mellan majoritetsuppfattningarna i de skiktade grupperna om bästa exempel på färgen. De två åldersgrupper som i störst utsträckning delar val av referensobjekt i SO (2021) är åldersgrupperna 36–45 år respektive ≥ 66 år, inom vilka i genomsnitt 37 procent respektive 36 procent anger samma nio objekt som SO (2021). Kvinnor instämmer i marginellt högre utsträckning än män i ordbokens val av referensobjekt (36 procent respektive 34 procent). Lägst samstämmighet ses mellan SO (2021) och åldersgruppen ≤ 25 år samt respondenter som uppgett ”annan” som könsidentitet. Eftersom båda dessa grupper har ett lågt antal respondenter (n=16 respektive n=7) där enskilda svar får ett stort procentuellt genomslag, vore det emellertid förhastat att dra några slutsatser av detta.

6. Slutsatser och framtida forskning

Som framgår av analysen av betydelsebeskrivningarna i SO (2021) ses att definitionsmetoderna som används, liksom definitionsvokabulär och betydelserelationer, varierar mellan artiklarna om färgbeteckningar. Detta är en iakttagelse som i det lexikografiska arbetet kan bidra vid en översyn av informationen i, liksom konstruktionen och inte minst val av definitionsmetod i de granskade artiklarna. Den enkätundersökning som genomförts visar att ordbokens val av referensobjekt i stort är språkligt och kulturellt förankrat hos ordbokens målgrupper. Likaså bekräftar delar av enkätresultatet tidigare forskning om universella kognitiva representationer av färg som semantiska kategorier.

Dessa, och övriga iakttagelser som framkommer i uppsatsen om färgbeteckningar inom det svenska språket och den svenska kulturen, ger värdefulla insikter om utformandet av lexikografiska betydelsebeskrivningar och definitioner genom referenser till objekt liksom lexikala prototyper och kognitiv lexikografi som forskningsfält.

I denna uppsats har av utrymmesskäl enbart en del av resultatet av enkätundersökningen redovisats. Som framgår av bilaga 1 Enkätresultat har ett antal respondenter utan anknytning till svenska språket och Sverige också svarat på enkäten. Deras svar har inte redovisats och återstår att analysera. Likaså är det angeläget att analysera samtliga respondenters fritextsvar i enkätens första del. I dessa beskriver respondenterna de känslor och egenskaper samt objekt som de spontant förknippar med respektive färg. Intressant ur ett lexikografiskt perspektiv är såväl hur fritextsvaren förhåller sig till de listade alternativen i enkäten, som respondenternas uppfattningar om färgernas symboliska aspekter. Fritextsvaren kan också komma att ge värdefulla perspektiv på hur färg fungerar som semiotisk resurs i de nordiska språken. Enkätsvaren i denna del utgör alltså ett gott grundmaterial för fortsatta studier.

Framtida forskning bör naturligtvis även synliggöra lexikala prototyper för färger i övriga samhällsbärande nordiska språk: nynorska, färöiska, grönländska och samiska.

Colours will not be lexicographically true until cultural connotations have been ingrained. (Molina 2005:102)

Referenser

Primärkälla

SO 2021 = *Svensk ordbok utgiven av Svenska Akademien 2021*. Andra upplagan.
<<https://svenska.se/so/>> Hämtat 2022-01-22

Ordböcker

BSO 2010 = *Bonniers svenska ordbok/synonymer.se* Tionde upplagan.
<synonymer.se> Hämtat 2022-01-22

CD = *Cambridge Dictionary*. <<https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/>>
Hämtat 2022-01-22

DDO 2022 = *Den Danske Ordbog*. <<https://ordnet.dk/ddo>> Hämtat 2022-01-22

ÍNO 2022 = *Íslensk nútímamálsorðabók*. <<https://islenskordabok.arnastofnun.is>>
Hämtat 2022-01-22

ÍO 2010 = *Íslensk orðabók 5 upplagan*. <<http://snara.is/>> Hämtat 2022-01-22

ISLEX = *Islex-orðabókin*. <<https://islex.arnastofnun.is/>> Hämtat 2022-01-22

KS 2021 = *Kielitoimiston sanakirja* Publikationen uppdateras. Uppdaterad
11.11.2021. <<https://www.kielitoimistonsanakirja.fi>> Hämtat 2022-01-22

Lexin = *Lexins svenska lexikon*. <<http://lexin.nada.kth.se/lexin/>> Hämtat 2022-01-22

NAOB 2017 = *Det Norske Akademis ordbok*. <<https://naob.no/>> Hämtat 2022-01-22

NE = *NE.se*. <<http://www-ne-se.ezproxy.ub.gu.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/grundfärg>> Hämtat
2022-01-22

NOK 2006 = *Natur och Kulturs Stora Svenska Ordbok 2006*. Stockholm: Natur och
Kultur.

SAOB = *Svenska Akademiens ordbok 1898–*. <<https://svenska.se/saob/>>

SO 2009 = *Svensk ordbok utgiven av Svenska Akademien 2009*. Första upplagan.
<<https://spraakbanken.gu.se/saolhist/index>> Hämtat 2022-01-22

SSO 2016 = *Svensk skolordlista*. 4 upplagan. Malmö: NE Nationalencyklopedin.

Källförteckning

Agebjörn, Anders 2014. *Kvinna – motsatsen till man? Ordet kvinna:s semantik*.
Gustafsson, Anna W et al., red. I *Lundastudier i nordisk språkvetenskap*.
*Serie A; Vol. 74. Svenskans beskrivning 34: Förhandlingar vid Trettiofjärde
sammankomsten Lund den 22–24 oktober 2014*. Lund: Språk- och
litteraturcentrum, Lunds universitet, s. 61–77

American Robin. <https://www.allaboutbirds.org/guide/American_Robin/id>
Hämtat 2022-08-07

Arthur, Susanne M 2013. Are Oranges Yellow? Appelsínugulur as a Basic Color
Term in Icelandic. *Orð og tunga*, 15, p. 121–140

Atkins, Beryl T Sue & Rundell, Michael 2008. *The Oxford guide to practical
lexicography*. Oxford ; New York: Oxford University Press.

BEHR *BEHR 2022 Color of the Year and Trends Palette Announced | Colorfully,
BEHR*. <<https://www.behr.com/colorfullybehr/behr-announces-2022-color-of-the-year-and-trends-palette/>> Hämtat 2022-08-11

- Bergenholtz, Henning, Cantell, Ilse, Vatvedt Fjeld, Ruth, Gundersen, Dag, Jónsson, Jón Hilmar & Svensén, Bo (red.) 1997. *Nordisk leksikografisk ordbok*. Tøyen: Universitetsforlaget.
- Bergström, Annika 2010. *Temperatur i språk och tanke. En jämförande semantisk studie av svenska temperaturadjektiv* Doktorsavhandling. Göteborg: Institutionen för svenska språket, Göteborgs universitet.
<<https://gupea.ub.gu.se/handle/2077/22178>>
- Berlin, Brent & Kay, Paul 1969. *Basic Color Terms: Their Universality and Evolution*. University of California Press.
- Bloomquist, Jennifer 2010. Lying, cheating, and stealing: A study of categorical misdeeds. *Journal of Pragmatics*, 42(6), p. 1595–1605.
<<https://doi.org/10.1016/j.pragma.2009.11.008>>
- Bogushevskaya, Victoria 2018. The journey of the “apple from China”. A cross-linguistic study on the psychological salience of the colour term for ORANGE. I Biggam, Carole P. et al. (red.) *Progress in Colour Studies: Cognition, Language and Beyond*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, p. 301–313.
- Boström, Per 2018. ”Det här är ju dött tåg liksom...”: en studie av metaforer för ROMANTISK KÄRLEK i talad svenska. Doktorsavhandling. Umeå: Institutionen för språkstudier, Umeå universitet.
<<http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:umu:diva-150626>>
- Chiril, Arina 2016. Красный versus Rosso: Colour Terms Denoting Red in Russian and Italian. *The Journal of Humanistic and Social Studies*, VII, 2(14), ss. 113–124
- Coleman, Linda & Kay, Paul 1981. Prototype Semantics: The English Word Lie. *Language*, 57(1), p. 26–44. <<https://doi.org/10.2307/414285>>
- Dalin, Anders Fredrik 1850. *Ordbok Öfver svenska språket. Vol I–II*. Stockholm.
- Evans, Vyvyan, Bergen, Benjamin K. & Zinken, Jörg 2007. *The cognitive linguistics reader*. London, Oakville: Equinox.
- focal colour. *Oxford Reference*.
<<https://www.oxfordreference.com/view/10.1093/oi/authority.20110803095825870>> Hämtat 2022-07-27
- Fridell Anter, Karin 2011. *Ljus- och färgbegrepp och deras användning (SYN-TES 3)*. Stockholm. <<http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:konstfack:diva-3333>>
- Göteborgs universitet *Svensk ordbok / Institutionen för svenska, flerspråkighet och språkteknologi, Göteborgs universitet*. <<https://www.gu.se/svenska-spraket/svensk-ordbok>> Hämtat 2022-08-23
- Hovmark, Henrik 2012. Betydningsbeskrivelse og prototypeteori. *LexicoNordica*, (19), s. 59–78
- Kay, Paul, Berlin, Brent, Maffi, Luisa, Merrifield, William R. & Cook, Richard 2009. *The world color survey*. Stanford, CA: CSLI Publications.
- Lakoff, George 2007. Cognitive models and prototype theory. I Evans, Vyvyan et al. (red.) *The cognitive linguistics reader*. London, Oakville: Equinox, p. 132–168.
- Lenneberg, Eric H. & Roberts, John M. 1956. *The language of experience: A study in methodology*. Baltimore: Waverly Press.

- Molina, Clara 2005. Prototypicality Insights into the Lexicography of Colour Terms. *Lexicographica*, 21(2005), p. 97-107.
<<https://doi.org/10.1515/9783484604742.97>>
- Munsell Color *Munsell Color Notation & Color Test; Dimensions of Color*.
<<https://munsell.com/about-munsell-color/how-color-notation-works/>>
Hämtat 2022-08-22
- Nikula, Henrik 2010. Polysemi i ordböcker. *Nordiske Studier i Leksikografi*, (10), s. 386–399
- Nilsson, Per 2016. Teori i praktiken. Om prototypeteorin och SAOB. I Meijerbergs institut för svensk etymologisk forskning (red.) *Framtidens lexikografi: rapport från ett symposium i Göteborg 5 oktober 2012*. Göteborg: Meijerbergs institut för svensk etymologisk forskning, Göteborgs universitet, s. 59-74.
- Nordsjö *Utforska Årets färg 2022, Bright Skies™ | Nordsjö*.
<<https://www.nordsjo.se/sv/kulörinspiration/fräscha-upp-hemmet-med-nordsjö-årets-färg-2022>> Hämtat 2022-08-17
- Ostermann, Carolin 2015. *Cognitive Lexicography. A New Approach to Lexicography Making Use of Cognitive Semantics*. Berlin: De Gruyter.
- Pakuła, Łukasz Piotr 2010. Seeing through dictionaries: On defining basic colour terms in English, Japanese and Polish lexicography. Schoonheim, Tanneke & Dykstra, Anne, red. I. *Proceedings of the XIV Euralex International Congress, 2010*. Ljouwert, Nederländerna: Afûk, p. 1372–1389.
<<https://euralex.org/publications/seeing-through-dictionaries-on-defining-basic-colour-terms-in-english-japanese-and-polish-lexicography/>>
- Pantone *Introducing PANTONE® 17-3938 Very Peri: Pantone Color of the Year 2022*. <<https://www.pantone.com/articles/press-releases/introducing-pantone-17-3938-very-peri-pantone-color-of-the-year-2022>> Hämtat 2022-08-17
- Persson, Andreas 2016. *Frågor och svar: om frågekonstruktion i enkät- och intervjuundersökningar*. Stockholm: Statistiska centralbyrån (SCB).
<https://www.scb.se/contentassets/c6dd18d66ab240e89d674ce728e4145f/ov9999_2016a01_br_x08br1601.pdf>
- Roberson, Debi, Davies, Ian & Davidoff, Jules 2000. Color Categories Are Not Universal: Replications and New Evidence From a Stone-Age Culture. *Journal of experimental psychology: General*, 129, p. 369-398.
<<https://doi.org/10.1037/0096-3445.129.3.369>>
- Robinson, Richard 1963. *Definition*. Oxford, New York: Oxford University Press.
- Rosch, Eleanor 1975a. Cognitive representations of semantic categories. *Journal of Experimental Psychology: General*, 104(3), p. 192–233.
<<https://doi.org/10.1037/0096-3445.104.3.192>>
- Rosch, Eleanor 1975b. The nature of mental codes for color categories. *Journal of Experimental Psychology: Human Perception and Performance*, 1(4), p. 303–322. <<https://doi.org/10.1037/0096-1523.1.4.303>>
- Rosch Heider, Eleanor & Olivier, Donald C. 1972. The structure of the color space in naming and memory for two languages. *Cognitive Psychology*, 3(2), p. 337–354. <[https://doi.org/10.1016/0010-0285\(72\)90011-4](https://doi.org/10.1016/0010-0285(72)90011-4)>
- Shaver, Phillip R., Wu, Shelley & Schwartz, Judith C. 1992. Cross-cultural similarities and differences in emotion and its representation. I Clark,

- Margret S. (red.) *Emotion*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications, Inc, p. 175-212.
- Skutnabb-Kangas, Tove & McCarty, Teresa L. 2008. Key concepts in bilingual education: Ideological, historical, epistemological, and empirical foundations. I Cummins, Jim & Hornberger, Nancy (red.) *Encyclopedia of language and education*. New York: Springer, p. 1466–1482.
- Sköldböck, Emma 2022. Andra upplagan av Svensk ordbok: förutsättningar och redaktionella val. *LexicoNordica*, (29), s. 139–152
- Svensén, Bo 2004. *Handbok i lexikografi: ordböcker och ordboksarbete i teori och praktik*. omarb. och utök upplagan. Stockholm: Norstedts akademiska förlag.
- Swearingen, Andrew 2014. From blood to worms. The semantic evolution of a Portuguese colour term. I Anderson, Wendy et al. (red.) *Colour Studies: A broad spectrum*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company, p. 79–92. <<https://doi.org/10.1075/z.191.05swe>>.
- Trost, Jan & Hultåker, Oscar 2016. *Enkätboken*. 5 upplagan. Lund: Studentlitteratur.
- van Loon-Vervoorn, Willemina Angenita & Van Bekkum, Ida J 1991. *Woordassociatie lexicon: Gebaseerd op 1299 woorden en 100 proefpersonen*. Amsterdam ; Lisse: Swets & Zeitlinger, BV.
- Vandringstrast / American Robin*.
<<https://birdlife.se/rk/raritetskatalogen/tradkrypare-trastar/vandringstrast/>>
Hämtat 2022-08-07
- Vejdemo, Susanne 2016. Vart tog alla färger vägen? *Språktidningen*, 2016/2.
<<https://spraktidningen.se/2016/02/vart-tog-alla-farger-vagen/>>
- Vejdemo, Susanne 2017. *Triangulating Perspectives on Lexical Replacement: From Predictive Statistical Models to Descriptive Color Linguistics*. Doktorsavhandling. Stockholm: Institutionen för lingvistik, Stockholms universitet. <<http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:su:diva-137874>>
- Vejdemo, Susanne, Levisen, Carsten, van Scherpenberg, Cornelia, Guðmundsdóttir Beck, Þórhalla, Næss, Áshild, Zimmermann, Martina, Stockall, Linnaea & Whelpton, Matthew 2015. Two kinds of pink: development and difference in Germanic colour semantics. *Language Sciences*, 49, p. 19–34.
<<https://doi.org/10.1016/j.langsci.2014.07.007>>
- Villalva, Alina, Williams, Geoffrey & Silvestre, João Paulo 2019. *The Landscape of Lexicography*. Centro de Linguística da Universidade de Lisboa - Centro de Línguas, Literaturas e Culturas da Universidade de Aveiro.
- Wierzbicka, Anna 1990. The meaning of color terms: Semantics, culture, and cognition. *Cognitive Linguistics*, 1, p. 99-150.
<<https://doi.org/10.1515/cogl.1990.1.1.99>>
- Wierzbicka, Anna 2008. Why there are no ‘colour universals’ in language and thought. *Journal of the Royal Anthropological Institute*, 14(2), p. 407–425.
<<https://doi.org/10.1111/j.1467-9655.2008.00509.x>>
- Williams, Krista 2014. *The lexicographic treatment of color terms*. Doktorsavhandling. Indiana, United States: Department of French and Italian, Indiana University.
<<https://www.proquest.com/docview/1552971421>>
- Zayniev, Daler 2019. The polysemy of the colour term white in English, Russian, Tajik and Uzbek. *ExELL (Explorations in English Language and Linguistics)*, 7(2), p. 112–134

Bilagor

Bilaga 1 Enkätresultat

Svar samtliga respondenter (N=681).

1. Förstaspråk (obligatorisk)
Begreppet förstaspråk definieras inte i enkäten.

Tabell 27 Fördelning enkätsvar: respondentens angivna förstaspråk

Mitt förstaspråk är	Antal (st)	Andel (%)
svenska	500	73,42 %
finska	51	7,49 %
isländska	37	5,43 %
norska	33	4,85 %
danska	32	4,7 %
annat	28	4,11 %
Totalt	681	100 %

2. Land (obligatorisk)
Land som respondenten bott i större delen av sitt liv i (alltså inte aktuell hemvist eller födelse land).

Tabell 28 Fördelning enkätsvar: land där respondenten bott större delen av sitt liv

Jag har bott större delen av mitt liv	Antal (st)	Andel (%)
i Sverige	459	67,4 %
i Finland	95	13,95 %
på Island	37	5,43 %
i Danmark	33	4,85 %
i Norge	33	4,85 %
i annat europeiskt land	17	2,5 %
i annat utomeuropeiskt land	7	1,03 %
Totalt	681	100 %

Skiktning ålder och könsidentitet

Svar respondentgrupper svenska/Sverige, svenska/Finland, övriga språk/Sverige samt svenska/övriga länder (n=523).

3. Ålder (obligatorisk)

Tabell 29 Fördelning enkätsvar: respondentens angivna ålder (intervall)

Ålder	Svenska/ Sverige	Svenska/ Finland	Övriga språk/ Sverige	Svenska/ Övriga länder	Andel (%)	Antal totalt
≤ 25 år	16	1			3,67 %	17
26–35 år	39	4	1		9,4 %	44
36–45 år	87	6	5	2	21,29 %	100
46–55 år	145	11	6	3	31,57 %	165
56–65 år	85	24	4	3	19,24 %	116
≥ 66 år	64	4	7	2	14,83 %	77
Totalt	436	54	23	10	100 %	523

4. Könsidentitet (valfritt)

Tabell 30 Fördelning enkätsvar: respondentens angivna könsidentitet

Könsidentitet (valfritt)	Svenska/ Sverige	Svenska/ Finland	Övriga språk/ Sverige	Svenska/ Övriga länder	Andel (%)	Antal totalt
kvinnor	350	45	17	8	75,62 %	420
man	78	9	6	2	22,32 %	95
annat	7				1,47 %	7
N/A	1				0,59 %	1
Totalt	436	54	23	10	100 %	523

5. Bästa exempel (ett alternativ)

Svar respondentgrupper svenska/Sverige, svenska/Finland, övriga språk/Sverige samt svenska/övriga länder (n=523).

Enkättext: *Här listas några av de exempel som har använts för att beskriva färger i ordböcker och tidigare studier. Av dessa, vilket är det bästa, mest typiska, exemplet på respektive färg? Markera ett alternativ.*

Tabell 31 Fördelning andel enkätsvar (procent) samt rangordning inom respektive respondentgrupp och totalt

	Objekt (SO:s referens i fet stil)	svenska/ Sverige rang	svenska/ Sverige andel	svenska/ Finland rang	svenska/ Finland andel	övriga språk/ Sverige rang	övriga språk/ Sverige andel	svenska/ övriga länder rang	svenska/ övriga länder andel	Score/ färg	Rang totalt/ färg	Andel av totalt/ färg
SVART	<i>bläck</i>	5	6,2 %	6	3,7 %	4	4,3 %	2	20 %	4,25	5	6,1 %
	<i>katt</i>	6	3,2 %	5	5,6 %			4	10 %	5,00	6	3,4 %
	<i>kol</i>	1	35,3 %	2	25,9 %	1	30,4 %	4	10 %	2,00	1	33,7 %
	<i>corp</i>	3	15,4 %	3	16,7 %	1	30,4 %	2	20 %	2,25	3	16,3 %
	<i>natt</i>	2	28,4 %	1	31,5 %	1	30,4 %	1	30 %	1,25	2	28,9 %
	<i>sot</i>	4	11,5 %	3	16,7 %	4	4,3 %	4	10 %	3,75	4	11,7 %
VIT	<i>lakan</i>	2	13,3 %	2	16,7 %	4	4,3 %	2	20 %	2,50	2	13,4 %
	<i>mjöl</i>	8	2,3 %			4	4,3 %			6,00	8	2,1 %
	<i>mjölk</i>	3	10,6 %	3	13 %	2	17,4 %	3	10 %	2,75	3	11,1 %
	<i>moln</i>	4	7,3 %	4	5,6 %	3	13 %	3	10 %	3,50	4	7,5 %
	<i>papper</i>	5	6,9 %	5	3,7 %	4	4,3 %	3	10 %	4,25	5	6,5 %
	<i>salt</i>	6	3,7 %	6	1,9 %					6,00	6	3,3 %
	<i>snö</i>	1	51,4 %	1	57,4 %	1	52,2 %	1	40 %	1,00	1	51,8 %
	<i>snödroppe</i>	7	2,5 %							7,00	8	2,1 %
<i>svan</i>	9	2,1 %	6	1,9 %	4	4,3 %	3	10 %	5,50	7	2,3 %	

	Objekt (SO:s referens i fet stil)	svenska/ Sverige rang	svenska/ Sverige andel	svenska/ Finland rang	svenska/ Finland andel	övriga språk/ Sverige rang	övriga språk/ Sverige andel	svenska/ övriga länder rang	svenska/ övriga länder andel	Score/ färg	Rang totalt/ färg	Andel av totalt/ färg
RÖD	<i>blod</i>	1	47,5 %	1	42,6 %	1	47,8 %	2	30 %	1,25	1	46,7 %
	<i>eld</i>	7	2,8 %			5	4,3 %			6,00	7	2,5 %
	<i>hjärta</i>	2	14 %	2	22,2 %	5	4,3 %	1	40 %	2,50	2	14,9 %
	<i>jordgubbe</i>	4	8,9 %	3	18,5 %	2	13 %	3	20 %	3,00	4	10,3 %
	<i>körbär</i>	8	0,9 %							8,00	8	0,8 %
	<i>ros</i>	5	7,1 %	5	5,6 %	2	13 %	4	10 %	4,00	5	7,3 %
	<i>tomat</i>	3	11,5 %	6	3,7 %	2	13 %			3,67	3	10,5 %
	<i>vallmo</i>	5	7,1 %	4	7,4 %					4,50	6	6,7 %
	<i>äpple</i>	9	0,2 %			5	4,3 %			7,00	9	0,4 %
GUL	<i>banan</i>	6	3,9 %	3	9,3 %	5	4,3 %	5	10 %	4,75	6	4,6 %
	<i>citron</i>	2	25,2 %	2	24,1 %	2	26,1 %	1	30 %	1,75	2	25,2 %
	<i>guld</i>	9	0,5 %							9,00	9	0,4 %
	<i>majs</i>	7	2,3 %	7	1,9 %					7,00	7	2,1 %
	<i>maskros</i>	3	15,6 %	4	7,4 %	4	8,7 %	2	20 %	3,25	3	14,5 %
	<i>smör</i>	8	1,1 %	7	1,9 %			2	20 %	5,67	8	1,5 %
	<i>sol</i>	1	41,7 %	1	46,3 %	1	43,5 %			1,00	1	41,5 %
	<i>solros</i>	5	4,6 %	6	3,7 %	3	13 %	2	20 %	4,00	4	5,2 %
	<i>äggula</i>	4	5 %	5	5,6 %	5	4,3 %			4,67	5	5 %
GRÖN	<i>blad</i>	2	27,3 %	3	18,5 %	3	21,7 %	3	10 %	2,75	2	25,8 %
	<i>gran</i>	4	4,1 %	5	3,7 %					4,50	4	3,8 %
	<i>groda</i>	8	0,2 %							8,00	8	0,2 %
	<i>gräs</i>	1	45 %	1	46,3 %	2	30,4 %	1	40 %	1,25	1	44,4 %
	<i>gurka</i>	6	2,8 %	4	5,6 %	4	4,3 %			4,67	5	3,1 %
	<i>sallad</i>	7	0,5 %					3	10 %	5,00	7	0,6 %
	<i>skog</i>	3	17 %	2	25,9 %	1	43,5 %	2	30 %	2,00	3	19,3 %
	<i>smaragd</i>	5	3 %					3	10 %	4,00	6	2,7 %
<i>äpple</i>	8	0,2 %							8,00	8	0,2 %	

v

	Objekt (SO:s referens i fet stil)	svenska/ Sverige rang	svenska/ Sverige andel	svenska/ Finland rang	svenska/ Finland andel	övriga språk/ Sverige rang	övriga språk/ Sverige andel	svenska/ övriga länder rang	svenska/ övriga länder andel	Score/ färg	Rang totalt/ färg	Andel av totalt/ färg
BLÅ	<i>blåbär</i>	4	6,4 %	3	14,8 %	3	13 %	3	10 %	3,25	4	7,6 %
	<i>blåklint</i>	3	13,3 %	4	13 %	4	4,3 %	2	20 %	3,25	3	13 %
	<i>hav</i>	2	28,4 %	2	29,6 %	2	30,4 %			2,00	2	28,1 %
	<i>jeans</i>	7	0,7 %	5	1,9 %					6,00	7	0,8 %
	<i>klar himmel</i>	1	44,3 %	1	38,9 %	1	52,2 %	1	70 %	1,00	1	44,6 %
	<i>odonbär</i>	8	0,5 %							8,00	8	0,4 %
	<i>smurf</i>	6	1,4 %							6,00	6	1,1 %
	<i>vatten</i>	5	5 %	5	1,9 %					5,00	5	4,4 %
BRUN	<i>björn</i>	4	8,3 %	3	11,1 %	4	8,7 %			3,67	4	8,4 %
	<i>bröd</i>	8	0,5 %							8,00	8	0,4 %
	<i>choklad</i>	1	32,3 %	1	38,9 %	2	26,1 %	1	50 %	1,25	1	33,1 %
	<i>kaffe</i>	5	6,9 %	5	9,3 %	6	4,3 %	3	10 %	4,75	5	7,1 %
	<i>kastanj</i>	6	6,2 %	7	3,7 %	6	4,3 %	3	10 %	5,50	6	5,9 %
	<i>mull</i>	2	29,6 %	2	20,4 %	1	30,4 %	2	30 %	1,75	2	28,7 %
	<i>pepparkaka</i>	3	11 %	3	11,1 %	4	8,7 %			3,33	3	10,7 %
	<i>potatis</i>	8	0,5 %							8,00	8	0,4 %
<i>trä</i>	7	4,8 %	6	5,6 %	3	17,4 %			5,33	7	5,4 %	
ORANGE	<i>apelsin</i>	1	69 %	1	70,4 %	1	43,5 %	1	50 %	1,00	1	67,7 %
	<i>aprikos</i>	8	0,2 %			5	8,7 %			6,50	7	0,6 %
	<i>eld</i>	2	9,2 %	5	3,7 %	2	13 %	3	10 %	3,00	3	8,8 %
	<i>flytväst</i>	5	4,4 %	2	11,1 %	2	13 %			3,00	4	5,4 %
	<i>guldfisk</i>	7	0,5 %					3	10 %	5,00	7	0,6 %
	<i>mandarin</i>	6	2,5 %			6	4,3 %			6,00	6	2,3 %
	<i>morot</i>	3	8,9 %	3	9,3 %	2	13 %	2	20 %	2,50	2	9,4 %
	<i>solnedgång</i>	4	5,3 %	4	5,6 %	6	4,3 %	3	10 %	4,25	4	5,4 %

	Objekt (SO:s referens i fet stil)	svenska/ Sverige rang	svenska/ Sverige andel	svenska/ Finland rang	svenska/ Finland andel	övriga språk/ Sverige rang	övriga språk/ Sverige andel	svenska/ övriga länder rang	svenska/ övriga länder andel	Score/ färg	Rang totalt/ färg	Andel av totalt/ färg
ROSA	<i>Barbie</i>	3	15,8 %	4	11,1 %	2	21,7 %	2	20 %	2,75	3	15,7 %
	<i>gris</i>	5	9,2 %	3	16,7 %	5	8,7 %	4	10 %	4,25	5	9,9 %
	<i>körbärsblomma</i>	1	27,8 %	2	31,5 %	3	17,4 %	2	20 %	2,00	1	27,5 %
	<i>lax</i>	6	8,7 %			3	17,4 %	4	10 %	4,33	6	8,2 %
	<i>persika</i>	7	0,7 %			6	4,3 %			6,50	7	0,8 %
	<i>ros</i>	2	24,5 %	1	37 %	1	26,1 %	1	30 %	1,25	2	26 %
	<i>räka</i>	4	13,3 %	5	3,7 %	6	4,3 %	4	10 %	4,75	4	11,9 %
LILA	<i>blåregn</i>	5	0,5 %							5,00	5	0,4 %
	<i>ljung</i>	2	19,7 %	3	11,1 %	2	26,1 %			2,33	2	18,7 %
	<i>skogsviol</i>	3	12,4 %	2	13 %	4	8,7 %	2	30 %	2,75	3	12,6 %
	<i>syren</i>	1	62,8 %	1	74,1 %	1	39,1 %	1	70 %	1,00	1	63,1 %
	<i>vindruva</i>	4	4,6 %	4	1,9 %	2	26,1 %			3,33	4	5,2 %
GRÅ	<i>aska</i>	2	24,5 %	2	25,9 %	1	39,1 %	5	10 %	2,50	2	25 %
	<i>bly</i>	3	12,6 %	6	5,6 %			5	10 %	4,67	4	11,3 %
	<i>elefant</i>	4	12,4 %	3	16,7 %	3	17,4 %	1	20 %	2,75	3	13,2 %
	<i>mur</i>	5	6,7 %	7	1,9 %	4	8,7 %	1	20 %	4,25	6	6,5 %
	<i>mus</i>	7	2,3 %	4	11,1 %	4	8,7 %			5,00	7	3,4 %
	<i>regnmoln</i>	1	33,9 %	1	29,6 %	2	21,7 %	1	20 %	1,25	1	32,7 %
	<i>råtta</i>	8	0,9 %							8,00	8	0,8 %
	<i>rök</i>	5	6,7 %	5	9,3 %	6	4,3 %	1	20 %	4,25	5	7,1 %